

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

COMPTE RENDU INTÉGRAL
AVEC
COMPTE RENDU ANALYTIQUE TRADUIT
DES INTERVENTIONS

INTEGRAAL VERSLAG
MET
VERTAALD BEKNOPT VERSLAG
VAN DE TOESPRAKEN

COMMISSION DES RELATIONS EXTÉRIEURES

COMMISSIE VOOR DE BUITENLANDSE
BETREKKINGEN

mardi

29-08-2006

Matin

dinsdag

29-08-2006

Voormiddag

cdH	<i>centre démocrate Humaniste</i>
CD&V	<i>Christen-Democratisch en Vlaams</i>
ECOLO	<i>Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales</i>
FN	<i>Front National</i>
MR	<i>Mouvement réformateur</i>
N-VA	<i>Nieuw-Vlaamse Alliantie</i>
PS	<i>Parti socialiste</i>
sp.a-spirit	<i>Socialistische Partij Anders – Sociaal progressief internationaal, regionalistisch integraal democratisch toekomstgericht</i>
Vlaams Belang	<i>Vlaams Belang</i>
VLD	<i>Vlaamse Liberalen en Democraten</i>

<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>		<i>Afkorting en bij de nummering van de publicaties :</i>	
DOC 51 0000/000	<i>Document parlementaire de la 51e législature, suivi du n° de base et du n° consécutif</i>	DOC 51 0000/000	<i>Parlementair stuk van de 51e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer</i>
QRVA	<i>Questions et Réponses écrites</i>	QRVA	<i>Schriftelijke Vragen en Antwoorden</i>
CRIV	<i>version provisoire du Compte Rendu Intégral (couverture verte)</i>	CRIV	<i>voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)</i>
CRABV	<i>Compte Rendu Analytique (couverture bleue)</i>	CRABV	<i>Beknopt Verslag (blauwe kaft)</i>
CRIV	<i>Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral définitif et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions ; les annexes se trouvent dans une brochure séparée (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)</i>	CRIV	<i>Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaalde beknopt verslag van de toespraken; de bijlagen zijn in een aparte brochure opgenomen (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)</i>
PLEN	<i>séance plénière</i>	PLEN	<i>Plenum</i>
COM	<i>réunion de commission</i>	COM	<i>Commissievergadering</i>
MOT	<i>motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)</i>	MOT	<i>moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)</i>

<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>	<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>
Commandes :	Bestellingen :
Place de la Nation 2	Natieplein 2
1008 Bruxelles	1008 Brussel
Tél. : 02/ 549 81 60	Tel. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.laChambre.be	www.deKamer.be
e-mail : publications@laChambre.be	e-mail : publicaties@deKamer.be

SOMMAIRE

Exposé de M. Karel De Gucht, ministre des Affaires étrangères, sur la situation en République démocratique du Congo et au Burundi - Échange de vues et interpellations et questions jointes de	1
- M. Francis Van den Eynde au premier ministre sur "la très grande instabilité qui règne après les élections du 30 juillet 2006 au Congo et ses conséquences tant pour la sécurité de nos compatriotes se trouvant sur place que pour les élections mêmes" (n° 916)	1
- Mme Nathalie Muylle au ministre des Affaires étrangères sur "les tensions au Congo" (n° 918)	1
- Mme Brigitte Wiaux au ministre des Affaires étrangères sur "les troubles consécutifs aux élections présidentielles et législatives en RD du Congo" (n° 12414)	1
- Mme Hilde Dierickx au ministre des Affaires étrangères sur "les élections présidentielles organisées au Congo le 29 octobre 2006" (n° 12416)	1
<i>Orateurs:</i> Karel De Gucht , ministre des Affaires étrangères, Francis Van den Eynde , Nathalie Muylle , Brigitte Wiaux , Hilde Dierickx , Hervé Hasquin , Dirk Van der Maelen , président du groupe sp.a-spirit, Mohammed Boukourna , Herman Van Rompuy	

Motions

36

INHOUD

Uiteenzetting door de heer Karel De Gucht, minister van Buitenlandse Zaken, over de situatie in de Democratische Republiek Congo en in Burundi - Gedachtewisseling en samengevoegde interpellaties en vragen van	1
- de heer Francis Van den Eynde tot de eerste minister over "de zeer labiele toestand die na de verkiezingen van 30 juli 2006 in Congo is ontstaan en de gevolgen hiervan voor zowel de veiligheid van onze landgenoten ter plekke als voor de verkiezingen zelf" (nr. 916)	1
- mevrouw Nathalie Muylle tot de minister van Buitenlandse Zaken over "de spanningen in Congo" (nr. 918)	1
- mevrouw Brigitte Wiaux aan de minister van Buitenlandse Zaken over "de onlusten naar aanleiding van de presidents- en wetgevende verkiezingen in de Democratische Republiek Congo" (nr. 12414)	1
- mevrouw Hilde Dierickx aan de minister van Buitenlandse Zaken over "de presidentsverkiezingen van 29 oktober 2006 in Congo" (nr. 12416)	1
<i>Sprekers:</i> Karel De Gucht , minister van Buitenlandse Zaken, Francis Van den Eynde , Nathalie Muylle , Brigitte Wiaux , Hilde Dierickx , Hervé Hasquin , Dirk Van der Maelen , voorzitter van de sp.a-spirit-fractie, Mohammed Boukourna , Herman Van Rompuy	

Moties

36

COMMISSION DES RELATIONS
EXTERIEURES

du

MARDI 29 AOÛT 2006

Matin

COMMISSIE VOOR DE
BUITENLANDSE BETREKKINGEN

van

DINSDAG 29 AUGUSTUS 2006

Voormiddag

La séance est ouverte à 10.05 heures par M. Patrick Moriau, président.
De vergadering wordt geopend om 10.05 uur door de heer Patrick Moriau, voorzitter.

Le **président**: Mes chers collègues, monsieur le ministre, nous allons essayer de ne pas terminer comme hier à une heure tardive.

Je vous propose d'adopter la même procédure qu'hier: un exposé de M. le ministre des Affaires étrangères, puis nous passerons aux interpellations et aux questions, et enfin à l'échange de vues. Je pense que c'est la meilleure manière de gagner du temps.

01 Exposé de M. Karel De Gucht, ministre des Affaires étrangères, sur la situation en République démocratique du Congo et au Burundi - Échange de vues et interpellations et questions jointes de
- M. Francis Van den Eynde au premier ministre sur "la très grande instabilité qui règne après les élections du 30 juillet 2006 au Congo et ses conséquences tant pour la sécurité de nos compatriotes se trouvant sur place que pour les élections mêmes" (n° 916)
- Mme Nathalie Muylle au ministre des Affaires étrangères sur "les tensions au Congo" (n° 918)
- Mme Brigitte Wiaux au ministre des Affaires étrangères sur "les troubles consécutifs aux élections présidentielles et législatives en RD du Congo" (n° 12414)
- Mme Hilde Dierickx au ministre des Affaires étrangères sur "les élections présidentielles organisées au Congo le 29 octobre 2006" (n° 12416)

01 Uiteenzetting door de heer Karel De Gucht, minister van Buitenlandse Zaken, over de situatie in de Democratische Republiek Congo en in Burundi - Gedachtewisseling en samengevoegde interpellaties en vragen van
- de heer Francis Van den Eynde tot de eerste minister over "de zeer labiele toestand die na de verkiezingen van 30 juli 2006 in Congo is ontstaan en de gevolgen hiervan voor zowel de veiligheid van onze landgenoten ter plekke als voor de verkiezingen zelf" (nr. 916)
- mevrouw Nathalie Muylle tot de minister van Buitenlandse Zaken over "de spanningen in Congo" (nr. 918)
- mevrouw Brigitte Wiaux aan de minister van Buitenlandse Zaken over "de onlusten naar aanleiding van de presidents- en wetgevende verkiezingen in de Democratische Republiek Congo" (nr. 12414)
- mevrouw Hilde Dierickx aan de minister van Buitenlandse Zaken over "de presidentsverkiezingen van 29 oktober 2006 in Congo" (nr. 12416)

01.01 Minister **Karel De Gucht**: Mijnheer de voorzitter, collega's, ik denk dat het goed is dat wij vandaag een gesprek over Congo en Burundi hebben, twee dossiers die niet alleen onze aandacht vasthouden, maar waarover velen onder u en ook ikzelf ons ernstige zorgen maken. Daartoe is wel enige aanleiding, wanneer wij zien wat er de voorbije weken in Congo en ook Burundi is gebeurd. Burundi is een dossier dat wat minder aandacht krijgt, misschien omdat het een kleiner land is en omdat het dossier van Congo momenteel sowieso het meest in de belangstelling staat. De toestand in Burundi is echter ook van die aard dat wij daarover ernstig ongerust moeten zijn. Ik kom daarop straks nog terug.

01.01 **Karel De Gucht**, ministre: Des journalistes et des confrères m'interrogent régulièrement sur l'opportunité des élections organisées au Congo et je m'en irrite toujours quelque peu. Je rappelle que ces dernières années, le Congo a été le théâtre du conflit le plus sanglant depuis la Seconde Guerre mondiale. Il y a enfin été mis un terme par un

Ik zal niet de hele toestand in Congo opnieuw schetsen. U kent die. Er zijn verkiezingen doorgegaan, die het gevolg zijn van de akkoorden van Sun City. Daarover heb ik een eerste bemerking. Ik heb de voorbije weken al verschillende keren van politici de vraag gehad – misschien krijg ik die hier straks ook – alsook van journalisten of het zinvol was om verkiezingen in Congo te organiseren. Ik maak mij daarover altijd een beetje kwaad, dus u bent gewaarschuwd. Dat was dus ironie, collega's. Ik maak mij daarover altijd een beetje kwaad, omdat ik vind dat men moet kijken naar het dossier en de evolutie ervan.

Er was een zeer bloedig conflict in Congo. Men vergeet vaak dat hetgeen zich de voorbije jaren in Congo heeft afgespeeld, het meest bloedige conflict was sinds de Tweede Wereldoorlog. Dat is waarover we het hebben.

Men is er uiteindelijk in geslaagd een voorlopig vredesakkoord te sluiten tussen de op dat ogenblik zittende president en de rebellenleiders. Daaruit is de formule 1+4 voortgekomen. Het is evident dat die formule geen ideale formule is. Degenen die toen aan tafel zaten om het land in die tussenperiode te besturen, hadden mekaar immers jarenlang bevochten. Als zij nu plots alle vier aan één tafel moeten gaan zitten, wie heeft er in het verleden dan gelijk gehad? Ze hebben immers allemaal gevochten. Het was een bijna absurde situatie, maar het was wel de enige.

We moeten ons dat goed realiseren om in een bepaalde mate uit het oorlogsgeweld te kunnen uitstappen. Dat is de enige oplossing. Ik vind nog altijd, en ik zeg dat ook altijd even openlijk, dat België een belangrijke rol heeft gespeeld in de totstandkoming van die akkoorden. Mijn voorganger heeft daarin een belangrijke rol gespeeld en het was op dat ogenblik de juiste oplossing.

Als men in de politiek op een bepaald moment een bepaalde richting inslaat en ervan overtuigd is dat dit op dat ogenblik de juiste oplossing is, dan moet men daarvan de consequenties dragen. Het was niet alleen de juiste oplossing toen, maar het is nu nog altijd de juiste oplossing.

Ik zie eerlijk gezegd niet goed in hoe men uit de situatie in Congo moet geraken zonder dat er verkiezingen plaatsvinden. Ik zie niet goed in hoe men dat zou moeten doen, hoe iemand nu plots naar de achtergrond zou moeten verdwijnen, een regering zou moeten vormen en een legitimiteit installeren. De legitimiteit van die transitie is immers beperkt. Het is een legitimiteit op basis van een internationaal akkoord voor een beperkte periode die we trouwens theoretisch al hebben overschreden.

Dat is ook nog juist. Hoe geraakt men daar uit? Dan is er nog de bedenking over de benadering, die hopelijk toch wel door iedereen hier in de zaal zal worden gedeeld, dat het een enorme meerwaarde heeft om naar democratische oplossing te zoeken. Democratische regimes zijn in regel minder gewelddadig dan niet- democratische regimes. Dat men een democratische oplossing zoekt is voor ieder van ons, neem ik aan en hoop ik, een uitgangspunt.

Een hele discussie over de zin van het organiseren van die

accord de paix provisoire, qui n'a été obtenu qu'au prix d'une formule de partage du pouvoir, la fonction de vice-président ayant été attribuée aux anciens chefs rebelles. Cette formule était loin d'être idéale mais elle constituait la seule manière de mettre fin à ce violent conflit.

Je continue à croire aux élections et je ne vois pas d'autre issue à la situation actuelle. Seules des élections démocratiques permettront d'écarter le perdant et d'instaurer un régime légitime. J'espère que tout le monde est unanime quant à la nécessité d'une solution démocratique pour le Congo.

Ces élections suscitent le doute en Belgique mais également au Japon et aux Etats-Unis, deux grands donateurs. Nous avons dès lors demandé à Kofi Annan, lors de notre entretien avec lui, d'insister auprès de ces donateurs pour qu'ils continuent à financer le processus électoral. Notre pays a déjà fourni une contribution de 3 millions d'euros au coût supplémentaire du second tour de scrutin, estimé à un montant de 36 à 40 millions d'euros.

Le courage de la population congolaise force notre admiration. Il règne en Belgique un certain dédain pour la démocratie car celle-ci est devenue une évidence. Mais dans un pays comme le Congo, la population qui se rend aux urnes risque sa vie. Nous devons donc saluer le fait que 25 millions de citoyens se soient inscrits et que plus de 70 % d'entre eux ont effectivement voté.

À mes yeux, les élections parlementaires sont tout aussi cruciales que les élections présidentielles. La représentation parlementaire doit être le reflet aussi fidèle que possible de la composition de la population. Il est selon moi parfaitement logique que l'élément ethnique joue un

verkiezingen en de kostprijs van 400 miljoen euro lijkt mij geen juiste discussie. Ze wordt echter niet alleen in België gevoerd. Een aantal grote donoren voor het verkiezingsproces in Congo zoals de Verenigde Staten en Japan stelt zich ernstig de vraag of zij dat proces verder moeten blijven financieren. Toen de premier en ik vorige week een gesprek hadden met secretaris-generaal Kofi Annan is dat ook op tafel gekomen. Wij hebben aan Kofi Annan gevraagd om bij die landen aan te dringen dat wel degelijk te doen en het verkiezingsproces verder te blijven financieren. Wij hebben daar ook toe beslist, namelijk om in de meerprijs voor de tweede ronde ten bedrage van 36 tot 40 miljoen euro a rato van 3 miljoen euro tussen te komen.

Waar staan we nu in Congo? Laten we dat proberen te evalueren. Ten eerste geloof ik dat we bewondering moeten blijven hebben voor de moed van de bevolking om te gaan stemmen. Wij hebben binnenkort ook verkiezingen, op 8 oktober, en volgend jaar ook nog eens naar het schijnt. Een heleboel Belgen zal zich de verkiezingsdag naar de stembus sleuren. Heel wat onder hen zullen daar ook een proteststem uitbrengen, mijnheer Van den Eynde.

Daaruit blijkt een zeker dedain voor de democratie, omdat we die ondertussen al te goed gewoon zijn. Wanneer men er na een bepaalde periode in slaagt in een land opnieuw verkiezingen georganiseerd te krijgen – ik heb dat gezien in Oekraïne, Cambodja en nu in Congo –, sta ik telkens versteld van de ongelooflijke moed en wil van de mensen om te gaan stemmen, zelfs al impliceert dat voor hen soms een fysiek risico. Zij nemen soms een risico voor zichzelf. Het risico voor een Belg om te gaan stemmen, is zeer beperkt. Het risico voor een Congolees om te gaan stemmen, is reëel en het vraagt bovendien ook meer inspanning. In België betekent dat meestal hoogstens drie minuten stappen, in Congo kan het een hele dag stappen zijn. De wegen zijn er ook minder goed, zeker de wandelwegen. Met andere woorden, ik meen dat men respect en bewondering moet hebben voor de moed van die mensen om zich te registreren en te gaan stemmen. Meer dan 25 miljoen mensen hebben zich geregistreerd, waarvan meer dan 70 procent is gaan stemmen. Dat alleen al vind ik een reden om die verkiezingen met het nodige respect te behandelen.

Ten tweede blijf ik erbij – dit zal in de komende weken moeten blijken – dat niet alleen de presidentsverkiezingen, maar ook en zeker de parlementsverkiezingen van cruciaal belang zijn. Er is in de aanloop naar de verkiezingen heel wat discussie geweest over de vraag hoe de lijsten er moesten uitzien, of het gesloten of open lijsten moesten zijn, of men moest trachten te evolueren naar grote politieke partijen enzovoort. U weet wat ik daar altijd over gezegd heb. Het is goed dat die parlementaire vertegenwoordiging zo nauw mogelijk aansluit bij wat in de Congolese bevolking leeft en dat is zeer divers. Het is evident dat het resultaat in belangrijke mate etnisch gekleurd zal zijn.

Wij kijken trouwens zeer verwonderd naar het etnische element in verkiezingen. U moet dat eens trachten te analyseren in een land als België, bij gemeenteraadsverkiezingen zelfs tussen deelgemeenten. Men kiest voor een kandidaat van een bepaalde deelgemeente en niet van een andere deelgemeente, waardoor die kandidaat in de ene deelgemeente ook gemakkelijker stemmen zal halen dan in de andere.

rôle important à cet égard mais il est préférable que cet élément n'ait pas de lien avec les structures des partis. À présent, les élus seront sans doute essentiellement des citoyens bien implantés au niveau local. Étant donné que les listes étaient ouvertes, la tentation de constituer des partis était moins forte et c'est une bonne chose. Il n'y a ainsi pas d'opposition stricte entre la majorité et la minorité au sein du parlement et chaque dossier devra faire l'objet de négociations pour parvenir à un compromis entre les différents groupes.

La démocratie qui se met aujourd'hui en place au Congo sera quelque peu différente de celle que nous connaissons chez nous et qui est basée sur un antagonisme entre majorité et opposition, mais la situation congolaise diffère de la situation belge. Le Congo a besoin d'un président qui soit capable de dialoguer avec son gouvernement mais aussi avec l'ensemble de son parlement car sans dialogue politique ni large consensus, aucune avancée ne sera possible et le pays pourrait évoluer rapidement vers un régime autocratique.

Des élections viennent d'avoir lieu et dans quelques mois, elles seront suivies d'un second tour. Ce scrutin démocratique doit devenir la règle au Congo, comme en Inde où une évolution similaire s'est révélée être une réussite. Il est impératif que se développe au Congo un comportement démocratique qui fasse que les résultats des élections n'engendrent pas immédiatement des réactions de violence.

Si nous procédons à une évaluation des élections qui viennent de se tenir, une certaine inquiétude semble malheureusement poindre. Car ce scrutin présidentiel requiert l'organisation d'un second tour,

Met enige fantasie kunt u dat óók als een etnisch element bekijken. Dat zo'n etnisch element in Congo speelt, is met andere woorden de logica zelve.

Ik vind dat het etnisch element beter speelt los van partijstructuren. Wij hebben ook geen indicaties over de uitslagen. Er zijn wel mensen die de verkiezingen van dichtbij gevolgd hebben, en die dus enig idee hebben wat er het resultaat van zou kunnen zijn. Wellicht is een van de resultaten dat vooral mensen met een sterke lokale inplanting verkozen zullen zijn. Daar zal dus een etnisch element in spelen.

Door het feit dat de lijsten open zijn – diegene wordt verkozen die het meeste stemmen haalt –, is de drang om grote politieke partijen bij mekaar te krijgen, conglomeraten, kleiner geweest. Ik denk dat dat een goede zaak is geweest voor de democratie. Hadden wij met gesloten lijsten gewerkt, dan zouden de mensen verkozen zijn in de volgorde dat ze op de lijst staan. Er zou dan zeker partijvorming ontstaan zijn, tot in de kleinste hoeken van Congo. Het zou evenwel geen natuurlijke partijvorming geweest zijn. Als we kijken naar de verkiezingen, dan merken we namelijk dat er bijzonder weinig over programma's gepraat is, tenzij op het plaatselijk vlak, over zeer concrete problemen in een welbepaalde streek. Zo zijn de grote ideologische verschillen tussen de partij van Kabila, Gisenga of Bemba voor mij niet altijd even duidelijk. Dat verwondert mij overigens ook niet. Ik stoor mij daar niet echt aan.

Daarom is het wel beter dat er open lijsten zijn, zodat er in het parlement – dat is een van mijn grote verwachtingen van de verkiezingen – een aantal mensen zetelen die vooral een plaatselijke legitimiteit en ook een plaatselijke loyaliteit hebben. Dat wat er in hun streek leeft, kunnen zij dan op het nationaal niveau vertalen. Het zal dan ook niet zo gemakkelijk zijn om in dat parlement onmiddellijk een meerderheid tegenover minderheid te installeren. Er zullen onderhandelingen aan te pas komen, naargelang de dossiers.

U kunt zich afvragen waarom ik die mening ben toegedaan want in België is er toch ook een meerderheid en een minderheid. Dit is ook maar goed zo want anders zou België bijzonder moeilijk te besturen zijn. De toestand is evenwel verschillend. Ik denk dat Congo erbij gebaat is dat er een president komt die moet praten met dat parlement en met zijn regering om op die manier tot akkoorden te komen zodat politieke stappen kunnen worden gezet. Zo niet kan al vrij vlug de neiging ontstaan om terug een autocratisch regime te installeren.

De checks and balances zijn in elke democratie belangrijk, maar ik denk dat zij in de komende maanden en jaren ook belangrijk zullen blijken te zijn in Congo. De grootste uitdaging lijkt mij te zijn om niet alleen nu verkiezingen te laten plaatsvinden – we zullen daar wel in slagen – maar dat er ook binnen vier jaar nog verkiezingen zullen doorgaan. Er moet met andere woorden een democratisch systeem van verkiezingen komen. Dat zal met horten en stoten gaan. Er is een grote democratie, Indië meer bepaald, waarin we de voorbije 40 jaar hebben meegemaakt hoe dat kan groeien. Men merkt dat de alternantie, de organisatie van verkiezingen, het niet in discussie stellen van resultaten en het niet gewelddadig reageren daar inderdaad toenemen. Ook in Congo moet dit proces groeien. De

perspective qui me paraît personnellement préférable à une victoire très courte d'un des candidats. Il faut absolument que ces élections aboutissent à un résultat clair et c'est la raison pour laquelle ce second tour est incontournable, même si je crains que la nouvelle campagne électorale de deux mois qui va maintenant se dérouler soit à nouveau une période de tensions. Il semble malheureusement difficile d'en réduire la durée. Compte tenu des infrastructures médiocres et de l'organisation très imparfaite du processus électoral, respecter la date du 29 octobre sera déjà un tour de force.

Une gouvernance démocratique peut-elle s'amorcer? Le parlement sera installé mais quand y aura-t-il un gouvernement? Cela fait des années que le Congo n'est plus gouverné et à présent, la population congolaise, qui souffre de sous-alimentation chronique et peut donc facilement recourir à la violence pour manifester son mécontentement, doit encore patienter pendant des mois. Or il faut absolument qu'il y ait une amorce de gouvernance dans les meilleurs délais.

Les récents événements auxquels nous avons assisté montrent que les deux protagonistes Kabila et Bemba sont prêts à tout, y compris la violence, pour s'assurer une position favorable et renforcer cette dernière. Vingt-trois victimes ont déjà été recensées. Maintenir la situation sous contrôle jusqu'au 29 octobre ne sera pas une sinécure car de nouveaux incidents sont à prévoir. La communauté internationale n'y parviendra qu'en s'unissant pour exercer une pression sur les deux candidats. Si des voix s'élevaient déjà pour réclamer un abandon du Congo après les élections, les troubles récents ont heureusement fait prendre conscience de la nécessité pour la communauté internationale de continuer à

eerste grote uitdaging is of men erin zal slagen in Congo een tweede grote verkiezing te organiseren.

s'intéresser au problème et de maintenir la pression.

Ik kom dan tot het derde punt, met name de presidentsverkiezingen. Hoe moeten wij dit evalueren? Ik vind dat er ter zake enige reden tot bezorgdheid bestaat en dit niet zozeer omdat er een tweede ronde komt. Ik denk dat het in de gegeven omstandigheden het beste is dat er een tweede ronde komt. Stel u voor dat een van de twee kandidaten zou hebben gewonnen met 50,5% of 51%. Dat zou een totaal onontwarbaar kluwen hebben gegeven waaruit men nooit zou zijn geraakt. Er is minstens een verschil van 5% of meer nodig vooraleer er een ernstige kans bestaat de kandidaten, maar vooral ook hun achterban, ervan te overtuigen dat de verkiezingen wel degelijk ernstig zijn verlopen. Uit een dergelijk nipte uitslag zou men echter nooit zijn geraakt.

Avant d'évoquer le Burundi, je résumerai donc la situation au Congo en la qualifiant de difficile, même si l'organisation des élections n'est pas compromise. Ces dernières sont absolument indispensables car la démocratie est la seule solution.

Als er geen duidelijke winnaar is, ik denk dan aan 55 of 57% van de stemmen, dan is het beter dat er een tweede stemronde komt. Dan moet de oefening worden overgedaan, zodat men tot een duidelijk resultaat komt.

Die tweede ronde impliceert natuurlijk ook een aantal problemen. Om te beginnen krijgt men nogmaals twee maanden campagne. Die periode kan niet worden ingekort. Er zijn verklaringen van president Kabila dat hij wil dat de verkiezingen veel vroeger worden georganiseerd. Hij probeert ook te verwijzen naar de Grondwet. Dat gaat gewoonweg niet. Wij hebben het er al dikwijls over gehad. De logistiek in Congo is volledig weg. Er zijn geen wegen, er is geen organisatie. Het zal al een sterke prestatie zijn als wij de tweede ronde behoorlijk georganiseerd krijgen tegen 29 oktober. Hier en daar zal er immers wel een aantal computers mankeren, een aantal batterijen zal niet meer functioneren, stemlijsten zullen hier en daar vernietigd zijn. U kunt het zich wellicht voorstellen. Het zal dus al een krachttoe zijn om dat tegen 29 oktober georganiseerd te krijgen. Het idee dat dit vroeger kan, is onjuist. Die twee maanden zullen echter twee maanden van intense spanning zijn. Dat zal een moeilijke periode zijn.

Bovendien is het niet zo evident om in de tussenperiode al een regering te installeren. Als er een president in de eerste ronde was verkozen en als er een samenstelling van een parlement komt, dat zal volgende week gebeuren, dan zou men kunnen beginnen denken aan het vormen van een regering. Dan zou er een begin van bestuur in Congo kunnen zijn. Een van de grote problemen is dat Congo, zeker het laatste jaar, niet meer bestuurd is. De jaren daarvoor was het al niet veel beter. Dat land is totaal onbestuurd op dit ogenblik, met alle gevolgen van dien.

Wij hadden gehoopt dat men al zou kunnen starten, maar nu vinden de verkiezingen plaats op 29 oktober en zal het resultaat ten vroegste op 20 november gekend zijn. Men mag al blij zijn als er voor het einde van het jaar een regering komt. Dat zullen zes lange en voor de Congolese bevolking dure maanden zijn. De Congolese bevolking is immers op een structurele manier ondervoed en is op overleven aangewezen.

Een van de elementen waardoor trouwens vrij vlug rellen kunnen ontstaan in Kinshasa is wanneer mensen een paar dagen niet buiten

kunnen om de meest essentiële aankopen te doen. Men krijgt dan te maken met een hongerige massa die op ontploffen staat. Dat is de voorbije weken ook gebleken, los van de politieke context.

Een derde vaststelling die ik wil maken en die ons tot nadenken moet stemmen, is het feit dat de beide protagonisten – zowel Bemba als Kabila – tot alles bereid zijn als het erop aankomt hun positie te vrijwaren. Er is een hele discussie over wie begonnen is met de onlusten van vorige week. Er circuleren daarover verschillende versies, maar de realiteit is dat beiden bereid zijn om te schieten.

Er zijn 23 doden, maar daar gaan zij zeer licht over. Er zijn 23 mensen gestorven omdat beide heren op een bepaald ogenblik beslist hebben mekaar eens militair aan te pakken en te bewijzen dat, wanneer het erop aankomt, zij dat durven.

Het zal ongelooflijk veel overredingskracht, koelbloedigheid, en zelfs druk op een bepaald ogenblik, vergen van de internationale gemeenschap om die zaak tot en met 29 oktober min of meer onder controle te houden. Het is best mogelijk dat er zich nog een aantal incidenten voordoen. Dat kan niet worden uitgesloten. In de gegeven omstandigheden kunnen die incidenten op een bepaald ogenblik wel eens te meer voor slachtoffers zorgen.

Zullen wij erin slagen dat onder controle te houden? Ik meen dat de internationale gemeenschap een behoorlijke kans heeft, op voorwaarde dat zij zeer eenstemmig is. Elk nadeel heeft natuurlijk zijn voordeel. De realiteit was dat de voorbije weken de eenstemmigheid in de internationale gemeenschap wat wegebde. Er ontstond een stroming die meende dat, eens er democratische verkiezingen waren geweest, men hen de vrije hand moest laten om hun land opnieuw op te bouwen. Het was een voorlopige minderheidsstroming, maar toch een stroming die het had over African ownership en Congolese ownership. Die tendens was er, zelfs op het ogenblik dat de Wereldbank de leningen stopzette omdat een belangrijk bedrag zonder aanwijsbare reden verdwenen is.

Nu is iedereen weer met de voeten op de grond gekomen. Men realiseert zich dat als men de democratie daar gaandeweg wil opbouwen en men ervoor wil zorgen dat aan de meest essentiële behoeften van de mensen worden voldaan, Congo nog jaren zeer intensieve aandacht en druk nodig zal hebben om dat pad te kunnen bewandelen.

Dat is wat ik over Congo wil zeggen. De toestand blijft moeilijk, maar ik denk dat de verkiezingen haalbaar zijn. Dat is ook absoluut noodzakelijk, want het is de enige uitweg.

Je vais m'exprimer également à propos de la situation au Burundi, dans le cadre d'un débat global.

Là aussi, je m'inquiète beaucoup. Voici à peu près un an que le président Nkurunziza a prêté serment. L'espoir était grand que le Burundi redevienne enfin démocratique, par la volonté de son président et de son gouvernement.

Un an plus tard, il faut s'interroger sur ce qui s'est passé, surtout ces dernières semaines. Le 31 juillet a commencé une vague

De toestand in Burundi baart me zorgen. Een jaar geleden heeft president Pierre Nkurunziza er de eed afgelegd en bestond er de hoop dat het land de weg naar de democratie had ingeslagen. De president en de regering wilden inderdaad het land op grond van de democratische beginselen herinrichten. Een jaar later, en

d'arrestations de huit anciens dignitaires du régime accusés d'une tentative de coup d'État. Deux d'entre eux ont été libérés entre-temps. La dernière arrestation, celle de l'ancien président Ndayizeye, qui a eu lieu le 21 août est matière à interrogation, pour plusieurs raisons: son immunité a été levée de façon irrégulière, tout comme celle du leader de l'opposition Nyangoma qui aurait fui vers la Tanzanie.

De plus, ceux qui suivent la politique au Burundi doivent avoir de sérieux doutes quant au fait que M. Kadege et M. Ndayizeye s'unissent dans un complot. Ils se sont toujours battus! M. Ndayizeye, comme président intérimaire, a destitué M. Kadege. Je pense sérieusement qu'il avait raison. Nous avons rencontré M. Kadege à deux reprises: c'est un ultra-nationaliste qui avait une analyse très dangereuse de la situation au Burundi. Tandis que M. Ndayizeye, avec toute la relativité qu'il faut avoir en Afrique, a fait d'après moi un bon travail comme président intérimaire, dans des conditions très difficiles. Il a été interpellé par la suite pour des malversations financières. Mais quand on observe la manière dont il a agi pour organiser des élections dans des conditions acceptables, je trouve qu'il s'est bien débrouillé.

Donc, cette histoire m'étonnait beaucoup. J'ai rencontré plusieurs politiciens, responsables au plus haut niveau international, qui font la même analyse. Il est très difficile de croire que M. Ndayizeye et M. Kadege ont comploté ensemble. Il faut également observer que M. Ndayizeye, quelques jours avant son arrestation, a fait des remarques sur M. Radjabu, le président du parti de M. Nkurunziza, qui est lui aussi quelqu'un d'assez acerbe, si j'ose dire.

En ce moment, les décisions qui sont prises ne sont certainement pas neutres. Il a d'ailleurs été fait mention de tortures pour plusieurs personnes arrêtées. La raison avancée par le régime de Bujumbura pour cette vague d'arrestations est l'existence d'une tentative de coup d'État. Nous ne disposons d'aucun élément indiquant l'existence d'une telle tentative.

Depuis quelques mois, j'émet de sérieux doutes quant au comportement du gouvernement burundais. Au fil de mes rencontres, j'ai à chaque fois constaté des nuances entre ce qui se disait et ce qui se faisait.

Je pense qu'il faut continuer à encourager le gouvernement burundais à poursuivre le processus de démocratisation, mais il faut également lui demander des explications. C'est ce que nous avons fait. Nous avons demandé qu'à bref délai, il donne des explications sur certaines arrestations, notamment celle de M. Ndayizeye. Il faut également poursuivre la réconciliation nationale et respecter l'État de droit.

Comme vous le savez, des négociations sont en cours avec le FNL qui pourraient aboutir, à bref délai, sur un accord. Mais étant donné ce qui s'est passé ces derniers jours au Burundi, on peut se demander si le FNL est prêt à accorder sa confiance aux éventuels accords.

Dans cette optique, il est important que l'Afrique du Sud ait indiqué qu'elle enverrait à nouveau des troupes au Burundi, comme elle l'a fait dans le passé. J'ai rencontré, la semaine passée, M. Lekota, ministre de la Défense nationale sud-africain. Dans le passé, l'Afrique

vooral de jongste weken, hebben een aantal gebeurtenissen die hoop de bodem ingeslagen. Op 31 juli werden verscheidene gezagsdragers van het vorig bewind op beschuldiging van poging tot staatsgreep gearresteerd. Op 21 augustus was het de beurt aan de gewezen overgangspresident, de heer Domitien Ndayizeye. De opheffing van zijn immunité evenals die van de oppositieleider, de heer Léonard Nyangoma die naar Tanzania is gevlucht, is volgens mij onregelmatig gebeurd.

Het valt echter te betwijfelen dat de heren Alphonse Marie Kadege en Domitien Ndayizeye bijvoorbeeld samen een complot hebben gesmeed, vermits ze altijd lijnrecht tegenover elkaar hebben gestaan. Toen Ndayizeye interim-president was, heeft hij Kadege uit zijn ambt onttrokken. Alles welbeschouwd heeft Ndayizeye als interim-president goed werk geleverd in moeilijke omstandigheden en heeft hij verkiezingen die de naam waardig zijn mogelijk gemaakt. Zoals steeds in Afrika dient een en ander wel te worden gerelativeerd.

Ik had dus sterke twijfels bij dat verhaal, net als talrijke internationale kopstukken. Ik wil eraan toevoegen dat de heer Ndayizeye kort vóór zijn aanhouding opmerkingen had gemaakt over de heer Hussein Radjabu, de partijvoorzitter van de heer Nkurunziza. Op persoonlijk vlak zijn er dus geen neutrale beslissingen genomen. Bovendien zouden diverse personen na hun aanhouding gemarteld zijn.

De machtshebbers in Bujumbura beweren dat er een staatsgreep werd voorbereid en trachten aldus de golf van aanhoudingen te rechtvaardigen. Er zijn echter geen elementen die hun vermoeden staven.

Sinds enkele maanden heb ik

du Sud a déjà envoyé des militaires au Burundi, notamment pour protéger les personnalités politiques qui avaient des responsabilités spécifiques. L'Afrique du Sud a l'intention d'envoyer à nouveau des troupes d'élite. Ce n'est pas sans intérêt et cela indique aussi que ce pays continue à s'intéresser au Burundi. Comme vous le savez, l'Afrique du Sud a déjà joué un rôle de facilitateur de manière exemplaire et va reprendre ce rôle dans les négociations avec le FNL. Là aussi, nous sommes le plus grand bailleur de fonds pour financer ces négociations.

Nous avons instamment demandé au gouvernement burundais de respecter les procédures judiciaires, de nous donner des clarifications, d'informer la communauté internationale, de faire toute la lumière sur les allégations de torture et de permettre aux organisations nationales et internationales de défense des droits de l'homme de rencontrer les personnes interpellées.

Indépendamment des événements qui se sont déroulés, nous constatons l'évolution de ce régime. À moins que ne se produise un revirement dans les semaines à venir, il me semble que le Burundi connaît une nette évolution vers un autoritarisme accentué, mettant de plus en plus à l'écart les partis qui ont pourtant été démocratiquement élus et qui pouvaient participer au gouvernement, puisqu'ils avaient atteint au moins 5% des suffrages. Quand les membres de ces formations politiques sont arrivés au gouvernement, ils avaient été choisis par le parti au pouvoir. Ce n'est évidemment pas normal: en Belgique, ce sont les partis concernés qui choisissent leurs ministres, et non le parti au pouvoir - pour autant que cette situation existe. Ceci témoigne donc d'une approche qui n'est pas démocratique.

Nous savons où mène l'autoritarisme exacerbé: à bref délai, tout élément de démocratie aura disparu. Il est impossible, en effet, d'établir un équilibre entre les deux; soit on se dirige vers la démocratie, soit vers l'autoritarisme. Pour ma part, je constate que c'est cette seconde éventualité que le Burundi a choisie.

Nous sommes intervenus plusieurs fois, notamment au niveau international, pour indiquer que nous sommes très préoccupés par l'évolution de la situation au Burundi.

Je profiterai de ma présence à New York dès le 18 septembre, dans le cadre de l'assemblée générale des Nations unies, pour nouer des contacts avec des responsables burundais. Je mettrai l'accent sur la nécessité de retourner aux résultats des urnes, de retourner à la démocratie, de retourner à la protection des droits fondamentaux et au respect de l'État de droit, de bien faire la distinction entre un parti politique et un président.

En effet, un des problèmes majeurs en ce moment au Burundi, c'est la balance entre Rujaburwa et Nkurunziza, entre le parti et la présidence. Je vais leur dire très clairement qu'il est grand temps de réfléchir à ce qui s'est passé récemment au Burundi et que, de toute façon, nous ne pouvons pas l'accepter.

ernstige twijfels bij de houding van de Burundese regering. We moeten haar blijven aanmoedigen om het democratiseringsproces tot een goed einde te brengen, maar haar evenzeer om uitleg durven vragen. Dat hebben we dan ook gedaan. Ook de nationale verzoening moet worden voortgezet en de rechtsstaat moet worden geëerbiedigd.

Er wordt met het FNL onderhandeld, maar na de gebeurtenissen van de jongste dagen kan men zich afvragen of het FNL veel vertrouwen zal hebben in de eventuele akkoorden. In dit verband is het belangrijk dat Zuid-Afrika te kennen heeft gegeven dat het opnieuw troepen naar Burundi zou sturen. Dat bewijst tevens dat dat land zijn belangstelling voor Burundi niet heeft verloren. Zuid-Afrika heeft reeds op voorbeeldige wijze een bemiddelende rol gespeeld en zal die rol in het kader van de onderhandelingen met het FNL opnieuw opnemen. Ook daar zijn we de grootste geldschietster om die onderhandelingen te financieren.

Uit de actualiteit blijkt welke weg het Burundese regime is ingeslagen. Burundi evolueert duidelijk naar een uitgesproken autoritair systeem. De democratisch verkozen partijen die aan de regering konden deelnemen, worden steeds meer aan de kant geschoven. Op korte termijn bestaat het gevaar dat er van de democratie niets overblijft.

We hebben meermaals gewag gemaakt van onze ongerustheid over de ontwikkelingen in Burundi. Op 18 september reis ik naar New York om er de algemene vergadering van de Verenigde Naties bij te wonen; ik zal van die gelegenheid gebruik maken om met de Burundese beleidsmakers te spreken. Ik zal benadrukken dat de democratie in ere dient te worden hersteld, dat de

fundamentele rechten dienen te worden beschermd, dat de rechtsstaat dient te worden geëerbiedigd en dat er een onderscheid dient te worden gemaakt tussen een politieke partij en het presidentschap. Ik zal hen onomwonden zeggen dat we de gebeurtenissen die zich onlangs in Burundi hebben afgespeeld niet kunnen aanvaarden.

Le **président**: Monsieur le ministre, je vous remercie. Comme nous sommes convenus, nous allons écouter les interpellations de M. Van den Eynde et Mme Muylle puis les questions de Mme Wiaux et Mme Dierickx.

MM. Hasquin, Van der Maelen et Boukourna sont également inscrits, ainsi que M. Van Rompuy.

01.02 Francis Van den Eynde (Vlaams Belang): Mijnheer de voorzitter, ik wil eerst en vooral de minister van Buitenlandse Zaken bedanken voor de uiteenzetting die, mij dunkt, klaar, duidelijk en realistisch was.

Meteen wil ik mijn interpellatie aanvatten met wat ik gisteren op het einde van die over Libanon zei, te weten dat onze buitenlandse politiek sinds paars aan het bewind is francofoon is en ook nogal geleid wordt door Frankrijk. Ik herhaal dat omdat dit veel te maken heeft, mijnheer de minister, met de problematiek die u hier vandaag klaar en duidelijk hebt aangekaart en waar wij nu bij betrokken zijn.

Ik wil er de collega's aan herinneren dat de laatste minister van Buitenlandse Zaken vóór paars de Vlaamse socialist Erik Derycke was, die regelmatig blootstond aan felle kritiek vanwege de Franstalige pers omdat zijn buitenlands beleid niet in overeenstemming was met hun visies. De heer Derycke hield zich op afstand van Centraal-Afrika, en van Congo. De heer Derycke had bovendien de gewoonte wanneer hij geïnterpelleerd werd over problemen in de wereld aan het betrokken parlamentslid te zeggen: "Mijnheer X, of mevrouw Y, u hebt uiteraard gelijk maar ik ben de minister van Buitenlandse Zaken van België. Met andere woorden, ik kan niet meer doen dan wat de macht van België vertegenwoordigt."

01.03 Minister Karel De Gucht: (...)

01.04 Francis Van den Eynde (Vlaams Belang): Die man voerde een niet-pretentieuze buitenlandse politiek, die, meen ik, beantwoordde aan de mogelijkheden die deze Staat heeft en die niet immens zijn, mijnheer de minister.

Mijnheer de minister, paars kwam aan het bewind, de heer Michel kwam, en alles veranderde. Ik herinner u eraan dat wij ons plots gingen mengen met de verkiezingsuitslagen in Oostenrijk en Italië. De heer Michel vond het zelfs nodig commentaar te geven op de verkiezingsuitslagen in de Verenigde Staten toen Bush voor de eerste keer verkozen werd. Ja, wij konden alles aan. Het was net Jerommeke die aan het bewind stond!

01.02 Francis Van den Eynde (Vlaams Belang): Je remercie le ministre pour son exposé réaliste. J'ai déjà précisé hier que la politique étrangère de la coalition violette est clairement francophone et inspirée en fait par la France. Ce constat s'applique tant à la problématique du Liban qu'à celle abordée aujourd'hui.

L'ancien ministre SP M. Derycke a régulièrement été l'objet de vives critiques de la part des francophones parce que sa politique étrangère ne correspondait pas à leur vision des choses. Il s'est notamment désintéressé de l'Afrique centrale et du Congo. Il a admis qu'en tant que ministre des Affaires étrangères de la Belgique, sa politique ne pouvait que répondre aux possibilités limitées de l'État belge.

01.04 Francis Van den Eynde (Vlaams Belang): Sa politique n'était nullement prétentieuse. Lorsque le ministre Michel est arrivé au pouvoir, la Belgique s'est à nouveau mêlée de tout: non seulement des élections en Autriche et aux États-Unis mais aussi de la situation sur le continent africain et ce en vertu de notre soi-disant savoir-faire; il faut pourtant admettre que nos

Daarna gingen wij nog verder: wij gingen terug naar Afrika, want wat men de heer Derycke uiteraard het meest verweten had, was precies die afstand van Afrika. Wij gingen dat doen op basis van de knowhow die wij zogezegd hadden in Afrika. Ik vraag mij af waar, maar goed. Sinds de onafhankelijkheid van Congo, 30 juni 1960, zijn de operaties die wij daar op het getouw zetten meestal niet echt succesvol geweest. Maar goed, wij gingen terug naar Afrika. Wij stuurden trouwens opnieuw allerlei legereenheden naar Afrika – en niet alleen naar Congo, u weet dat – en wij gingen ons bemoeien met de binnenlandse politiek van Congo.

Ik zal toegeven dat dat de jongste jaren op het eerste gezicht vrij succesrijk leek. Zoals u hier nog eens hebt herhaald, was u er inderdaad in geslaagd om verkiezingen in het verschiep te stellen. Men was erin geslaagd om wat olie op de golven te gieten, niet helemaal, want er is nooit helemaal vrede geweest in Congo, maar goed, het ging wel een stuk beter. Ik geef dat graag toe. Ik beken dat ook mij dat opgevallen is. Maar u weet wat, volgens Chateaubriand, de moeder van Napoleon altijd zei: “Pourvu que ça dure.” Ik heb niet de indruk dat dat op dit ogenblik nog het geval is.

U moet toch toegeven dat het fenomenaal is. Er komen verkiezingen. Ze vinden min of meer ordentelijk plaats – ik ben genadig gelet op de omstandigheden – over bijna heel het grondgebied, weliswaar een maand te laat, maar daarover zal ik allemaal niet te veel vallen. Alles lijkt goed te gaan.

Maar plots is het precies dáár waar we het meeste controle hebben, waar alles in normale omstandigheden zou moeten gebeuren, waar er niets verkeerd meer kan gaan, namelijk in de hoofdstad, waar de boel ontploft. Wie zijn de partijen? Zijn het twee leiders van kleine clans, van extremistische groepjes? Neen, de partijen die mekaar te lijf gaan, zijn de president, in functie, en de vice-president, dus niet de eersten de besten. Gebeurt dat naar aanleiding van rellen, met betogingen, door het gooien met stenen, met stokken? Neen, zelfs niet met machetes. Aan beide zijden staan milities die beschikken over vuurwapens, over automatische vuurwapens en zelfs over zware vuurwapens, vermits er ook met mortieren geschoten werd. Dat is toch iets waarbij we eventjes stil kunnen blijven staan. De troepen van de president beschieten de villa van de vice-president, zonder enig complex, ook al zitten daar op dat ogenblik de ambassadeurs. De ambassadeur van België moest ontzet worden! Dat lijkt de troepen van de president allemaal niet te storen. Het zijn de troepen van het staatshoofd die zonder problemen vuren op de ambassadeurs. Terloops – de ironie heeft soms ook daar haar rechten – schieten ze de helikopter van de vice-president aan diggelen. Het is een merkwaardig feit dat in dat arm land de vice-president een helikopter en een Boeing heeft. Niet iedereen is een sukkelaar ginder.

Precies waar alles geordend diende te verlopen, gebeuren de incidenten. U zult mij straks misschien tegenspreken, mijnheer de minister, maar het is mijn indruk dat niet alleen dat verkeerd loopt. Ook de tussenkomsten van de MONUC, de troepen van de Verenigde Naties, lijken mij niet zoals gewenst te verlopen. Als ik De Standaard mag geloven, is de fameuze schietpartij van vorige week begonnen, omdat mensen van Bemba vanuit hun kamp, naast de kantoren van hun leider, plots het vuur hebben geopend op twee pick-ups van de

interventions n'ont pas été vraiment réussies depuis l'indépendance du Congo en 1960.

Ces dernières années, notre ingérence dans les questions de politique intérieure du Congo semblait avoir produit certains résultats positifs. L'on avait réussi à programmer des élections et à calmer les esprits. J'admets que la situation s'était un peu améliorée dans ce pays mais aujourd'hui, elle s'est de nouveau dégradée. Les élections se sont déroulées plus ou moins convenablement dans l'ensemble du territoire mais la capitale Kinshasa, où tout devait justement se passer sans anicroche et où la situation était la mieux maîtrisée, a sombré dans un chaos total. Les troupes du président actuel se sont heurtées à celles du vice-président. Les deux protagonistes se sont même combattus à l'arme lourde et les troupes du président Kabila ont mitraillé la résidence du vice-président alors que quinze ambassadeurs s'y réunissaient. L'hélicoptère du vice-président a été détruit et l'intervention des casques bleus n'a pas été couronnée de succès.

Selon le *Standaard*, la fusillade a éclaté lorsque les gardes du corps de Bemba ont ouvert le feu sur des véhicules de la Police d'Intervention Rapide (PIR). Une demi-heure plus tard, les troupes de la MONUC ont également été la cible de tirs au même endroit. Les soldats ont pris les armes de la PIR sans porter secours aux agents blessés. Lorsque les troupes du président Kabila ont tiré sur le bâtiment où se trouvaient les ambassadeurs, il a également fallu attendre longtemps avant que les troupes de l'ONU n'interviennent. Ces événements montrent que leur efficacité n'est pas optimale.

Aujourd'hui, M. De Gucht a déclaré lui-même que les deux candidats à la présidence étaient

police d'intervention rapide die voorbijreden. Het gevolg is dat een van die pick-ups verdwenen is, terwijl de andere een gracht is ingereden. De soldaten zijn gevlucht, behalve twee die gewond waren. Beiden hebben hun uniform dan maar uitgetrokken om minder op te vallen. Een half uur later kwamen daar toevallig troepen van de MONUC voorbij. Ook zij werden beschoten en zij vluchtten in paniek. Ondertussen vonden ze wel de tijd om de geweren van de police d'intervention rapide op te rapen, maar ze lieten beide gewonden aan hun lot over. Wanneer in dezelfde villa de ambassadeurs onder vuur worden genomen door de troepen van Kabila, dan duurt het volgens mij toch ook een behoorlijke tijd vooraleer de troepen van de Verenigde Naties er zijn om hen te ontzetten. Met andere woorden, de "combattiviteit" lijkt mij toch ook niet formidabel.

prêts à tout.

Ondertussen zitten wij helemaal vast in het politieke spel in Congo. Wij moeten hier een minister van Buitenlandse Zaken horen vertellen – ik dank u nogmaals voor het realisme – dat beide hoofdrolspelers in feite tot alles bereid zijn. Ik herhaal uw woorden.

01.05 Minister **Karel De Gucht**: Dat is geen nieuwe analyse.

01.05 **Karel De Gucht**, ministre: Je l'ai toujours dit.

01.06 **Francis Van den Eynde** (Vlaams Belang): Neen, maar ze zijn blijkbaar volgens u tot alles bereid.

01.07 Minister **Karel De Gucht**: Ik vind dat ik nu wat meer volgelingen heb ter zake; ik heb dat eigenlijk van in het begin gezegd.

01.08 **Francis Van den Eynde** (Vlaams Belang): Ik apprecieer uw woorden, maar wij zijn nu geld aan het investeren...

01.09 Minister **Karel De Gucht**: ... is iets anders.

01.10 **Francis Van den Eynde** (Vlaams Belang): Mijnheer de minister, ik zou u dat zelfs niet willen aandoen.

01.11 Minister **Karel De Gucht**: Dat is sympathiek.

01.12 **Francis Van den Eynde** (Vlaams Belang): Zo ben ik.

In elk geval zijn wij nu zover dat wij veel geld en mensen hebben geïnvesteerd. U hebt ons verteld dat wij voor die tweede verkiezingen nog eens 3 miljoen euro, 120 miljoen Belgische frank, voor onze rekening nemen. Het resultaat van dat alles is dat Kabila of Bemba president worden, wellicht Kabila. Het gaat hier om twee mensen waarvan u en wij weten, en waarvan u zegt dat zij tot alles bereid zijn. Met andere woorden, zij hebben geen scrupules. Is dat dan het resultaat van heel dat engagement?

U zegt ons dat wij de democratie op zijn minst tot stand hebben helpen brengen.

Ik hoop dat samen met u, maar ik zou uw aandacht toch willen vestigen op het feit dat alle, of toch de meeste, democratische experimenten in Sub-Sahara Afrika tot nu toe niet echt geslaagd zijn. Zelfs landen waar de democratie een tijdje heeft bestaan, zijn al lang niet meer democratisch. Dan vraag ik mij af of dit de oplossing is die wij moeten opdringen.

01.12 **Francis Van den Eynde** (Vlaams Belang): La Belgique a investi des moyens considérables, tant humains que financiers, au Congo. De nouveaux investissements sont encore à venir. Si les candidats à la présidence sont prêts à tout, quel sera le résultat de tous ces investissements? Selon le ministre, nous devons soutenir la mise en place du processus démocratique au Congo, alors que dans le passé, toutes les expériences démocratiques menées en Afrique subsaharienne ont échoué. Je me demande si nous devons nous diriger vers une solution de ce type. Le ministre affirme que nous n'avons pas le

U zegt dat u geen andere oplossing ziet en ik volg u daarin.

choix, et je le conçois, mais nous ne devons pas oublier qu'il s'agit d'une vision européenne des choses, or cet angle de vue n'a jamais été très efficace dans le passé.

01.13 Minister **Karel De Gucht**: (...)

01.14 **Francis Van den Eynde** (Vlaams Belang): Ik excuseer mij bij u daarvoor.

Ik volg u, maar ik verwittig u dat dit een Westerse, Europese visie op de problemen is, die in Afrika tot nu toe weinig heeft voortgebracht. Ik denk dat het bijgevolg te verdedigen is in Afrika een lager profiel aan te nemen dan dat wat we de jongste tijd hebben aangenomen. We moeten een heel stuk nederiger zijn en misschien beseffen dat wij het niet zullen kunnen oplossen.

Dat wil niet zeggen, mijnheer de minister, dat ik geen oplossing wens. Alleen zie ik de zaken telkens weer mislukken en ik vrees, samen met u – ook daarover bent u duidelijk geweest – dat het deze keer ook verkeerd zal lopen.

01.15 **Nathalie Muylle** (CD&V): Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, ik zal niet het discours van de heer Van den Eynde volgen.

Ik ben met mijn partij een stuk positief realistisch: wij onderschrijven de analyse van de minister aangaande het verkiezingsproces en de verschillende stappen die werden gezet. Weinig mensen hadden verwacht, of misschien zelfs niet gehoopt, dat de eerste ronde rustig, ordelijk en transparant plaats kon vinden. In de commissie hebben wij altijd gezegd dat deze eerste stap in het verkiezingsproces noodzakelijk was. Wij hopen dat de tweede ronde einde oktober even rustig, ordelijk en transparant zal gebeuren. Wij vinden dat België samen met de internationale gemeenschap de nodige stappen moet zetten en druk moet blijven uitoefenen de komende weken en maanden.

Wel hopen wij dat dit op een neutrale manier kan gebeuren. De laatste weken immers verschenen er in de media artikels waaronder een interview met de Duitse ambassadeur. Dat ging minder over u, maar veeleer over uw voorganger. Hij zegt dat vooral sommige Belgen daar nogal een specifieke agenda zouden hebben en zich niet altijd op een even neutrale manier zouden opstellen ten aanzien van de verschillende presidentskandidaten. Tot op heden hebben wij, zeker wat u betreft, geen aanwijzingen in die zin, maar wij hopen dat de komende weken en maanden diezelfde neutraliteit aan de dag gelegd zal worden.

Ik volg de heer Van den Eynde wel inzake de situatie die zich vorige week heeft afgespeeld. Voor ons was dit toch wel gewichtig. Op een bepaald ogenblik waren er vijftien ambassadeurs aanwezig en er werd zelfs geschoten. Ik wil hier geen debat voeren over de oorzaken hiervan, over wie begon te schieten, wat de beweegredenen waren, of de ambassadeurs daar moesten zijn en of Kabila al dan niet op de hoogte was van het feit dat de ambassadeurs daar waren. Daar is heel wat over gespeculeerd, maar feit is dat zij daar waren en dat er

01.14 **Francis Van den Eynde** (Vlaams Belang): Je conseille au gouvernement d'adopter un profil bas et j'espère que nous comprendrons que nous ne sommes pas à même de résoudre le problème. Il ne faut pas en déduire que je ne souhaite pas qu'une solution soit trouvée, mais je crains un nouvel échec.

01.15 **Nathalie Muylle** (CD&V): Nous souscrivons à l'analyse du ministre De Gucht. Peu avaient escompté que le premier tour de scrutin au Congo se déroulerait de manière aussi paisible et transparente. Nous espérons que le second tour sera tout aussi paisible. La Belgique doit continuer à exercer une pression, conjointement avec la communauté internationale.

Nous espérons toutefois qu'il sera fait preuve de la neutralité requise à cet effet. L'ambassadeur allemand a déclaré dans les médias que certains responsables politiques belges possèdent un agenda spécifique et ne feraient pas preuve de neutralité à l'égard de tous les candidats. Je pense que l'ambassadeur se réfère en l'occurrence à notre ancien ministre des Affaires étrangères. À l'heure actuelle, rien n'indique que le ministre De Gucht aurait une attitude partielle et nous espérons qu'il en demeurera ainsi.

La fusillade de la semaine dernière constitue cependant un grave incident. Lorsque quinze ambassadeurs sont pris pour

werd geschoten. Dat toont duidelijk aan dat de situatie zeer precair is en dat zulks zich de komende dagen en weken misschien opnieuw kan voordoen.

Ik heb heel wat specifieke vragen die niet meteen werden beantwoord in uw uiteenzetting, bijvoorbeeld omtrent de Belgen die vandaag nog in Congo aanwezig zijn. Vorige week werd hen gevraagd om binnen te blijven. Na het staakt-het-vuren werden die maatregelen versoepeld, maar wat is vandaag de toestand voor de Belgen? Worden er specifieke veiligheidsmaatregelen genomen, zeker voor de komende weken en maanden?

Een andere vraag, wat met de troepenmacht? Er is even verwezen naar de Eufor. Wij weten van vorige week dat een deel van de troepen die on call zijn in Gabon, zoals men dat zegt, zijn tussengekomen. Zij zijn op een goede manier tussengekomen. Wij weten ook dat er slechts een mandaat van vier maanden was. Dat mandaat zou eigenlijk eind november moeten aflopen. Vandaar ook mijn vragen. U hebt zelf verwezen naar de tweede ronde en de mogelijke uitslag die pas eind november wordt verwacht. Wij weten ook hoe gevaarlijk de situatie op dat ogenblik zou kunnen zijn, na de bekendmaking van de uitslag van de tweede ronde. Mijnheer de minister, zijn er al beslissingen inzake de Eufor-troepen genomen? Wordt het mandaat verlengd? Zijn daarover bepaalde afspraken gemaakt?

U hebt ook verwezen naar het budget. U zegt dat er tussen de 35 en 45 miljoen dollar nodig zal zijn. België zal ook een bijdrage doen. Is er al duidelijkheid over de fondsen van andere donoren? Gaat men aan die centen komen? Hoe zal dit organisatorisch en logistiek worden aangepakt? De laatste dagen zijn er in de media, vooral in het buitenland, artikels verschenen waarin staat dat het zeer moeilijk zal zijn om de tweede ronde logistiek haalbaar te maken. Naast het technische vlak is er ook het probleem van het samenbrengen van een politiemacht. Ook was er op het vlak van internationale waarnemers een zeer grote ontplooiing in de eerste ronde. Gaat België daaraan opnieuw meedoen? Zullen wij opnieuw waarnemers sturen? Hoe gaat u de bijkomende middelen die u vrijmaakt, invullen?

Tot daar mijn concrete vragen. Ik had ook nog een vraag van meer politieke aard, die meer voor interpretatie vatbaar is. De heer Van den Eynde heeft verwezen naar de mogelijke uitslag van de tweede ronde. Er is heel wat speculatie. De kans dat Kabila de tweede ronde zal winnen, is heel reëel. Wij kennen ook de gevaren die daaraan verbonden zouden kunnen zijn. Mijn vraag aan u is hoe u dit na de tweede ronde ziet evolueren? Hoe ziet u de factor Bemba? Wij weten dat die man nog 15.000 rebellen achter de hand heeft. Bepaalde mensen vinden dat er na de tweede ronde een bepaalde machtsdeling moet komen, dat er een betrokkenheid van Bemba bij het regime moet blijven. Hoe ziet u die evolutie?

Bemba was echter niet de enige ex-rebellenleider. Ruberwa loopt daar ook nog rond, hoewel hij electoraal volledig uitgeteld is, maar hij heeft toch nogal wat troepen rond zich. Hoe ziet u die factor? Hoe ziet u ook de factor van de buurlanden? Wij hebben gezien dat Angola de troepen aan de grens onmiddellijk heeft opgetrokken. Hoe ziet u de rol van Uganda en Rwanda in dit proces? Ik denk dat de buurlanden daarin ook een heel belangrijke rol zullen spelen.

cible, la situation peut être qualifiée de précaire. Un nouveau dérapage n'est pas exclu au cours des prochaines semaines.

Des mesures de sécurité spécifiques seront-elles prises pour protéger les Belges sur place?

Le mandat des troupes de l'Eufor arrive à échéance fin novembre alors que le résultat du deuxième tour des élections n'est prévu qu'à ce moment-là également. Nous savons qu'il s'agira d'un tournant délicat. Le mandat des troupes sera-t-il prolongé?

Le ministre déclare qu'un budget de 35 à 45 millions de dollars est nécessaire. La Belgique fournira sa contribution. Les autres pays le feront-ils également? Pourra-t-on réunir ce budget? Les investissements organisationnels et logistiques seront-ils suffisants? La Belgique enverra-t-elle une nouvelle fois des observateurs internationaux?

Selon le ministre, comment la situation évoluera-t-elle au Congo après le deuxième tour des élections? Si M. Kabila gagnait les élections, qu'advient-il de son opposant? M. Bemba, chef des rebelles, dispose encore de troupes. Doit-il continuer à être associé à la politique menée au Congo? D'autres mesures doivent-elles être prises? Qu'en est-il des autres chefs rebelles toujours présents au Congo? Quel est le rôle joué par les pays voisins du Congo?

Des rumeurs prétendent que de l'uranium a été transporté du Congo vers l'Iran entre 2002 et 2006. D'aucuns affirment que des camps d'entraînement islamistes auraient même été installés dans l'Est du Congo. Le ministre dispose-t-il d'indications à ce sujet?

Mijnheer de voorzitter, mijn laatste vraag sluit misschien niet meteen aan bij het onderwerp van vandaag, maar de laatste tijd verscheen er heel wat in de media over mogelijke uraniumtransporten vanuit Kinshasa en Katanga.

In de periode 2002-2006 zouden er uraniumtransporten naar Iran zijn geweest. Sommigen koppelen dit ook aan bepaalde islamitische kampen die zouden worden opgericht in het oosten van Congo waar jonge Congolezen zouden worden gerekruteerd voor de islam, voor de goede zaak.

Mijnheer de minister, beschikt u over aanwijzingen dat dit gebeurt? Men heeft het over 2002, toen nog de periode-Mobutu. Men beweert dat er ook transporten zijn geweest onder vader Kabila en onder zoon Kabila. Hebt u aanwijzingen dat dit zou zijn gebeurd? Kunt u daarover iets meer vertellen?

Mijnheer de voorzitter, tot zover de vragen die wij totnogtoe hebben.

01.16 Brigitte Wiaux (cdH): Monsieur le président, monsieur le ministre, nous avons été témoins de la maturité et de la dignité dont a fait preuve le peuple congolais en allant voter massivement le 30 juillet dernier, ainsi que de la sérénité et du professionnalisme des acteurs du processus électoral.

Nous avons aussi été les spectateurs des récents événements violents qui ont suivi ces élections. Nous pouvons constater que la situation reste tendue au Congo, pays qui se trouve à un tournant de son histoire.

Ces événements doivent, à mon sens, guider la Belgique et ses partenaires dans leur implication future au Congo. Il nous faut prendre en compte que les cendres du conflit sont encore chaudes. C'est pourquoi il convient d'envisager le développement institutionnel à plus long terme, en renforçant les programmes de soutien au nouveau pouvoir élu librement, d'accompagner les nouvelles structures administratives et de stimuler l'esprit civique et de dialogue qui est en germe.

Monsieur le ministre, je vous remercie de votre exposé qui apporte beaucoup d'éléments au débat. Je souhaiterais savoir si, à ce stade, vous pouviez nous faire part des divers engagements belges à court et moyen termes, afin de prolonger, au-delà de l'exercice électoral, les efforts démocratiques et de reconstruction au Congo.

Je voudrais ajouter un point supplémentaire concernant les forces armées congolaises, et je vais aller plutôt dans le sens de Mme Muylle. Les derniers événements témoignent des difficultés que posent certaines forces de sécurité, notamment les unités chargées de veiller sur le président et les vice-présidents. La modulation de ces forces appartient au conseil supérieur de la Défense, qui semble fermer les yeux sur l'augmentation des effectifs.

Quelle est votre analyse à ce sujet? Pensez-vous que les responsables congolais vont remédier à cette situation?

01.17 Hilde Dierickx (VLD): Mijnheer de voorzitter, mijnheer de

01.16 Brigitte Wiaux (cdH): België moet zijn toekomstige betrokkenheid in de Democratische Republiek Congo op de gespannen toestand vlak na de verkiezingen afstemmen. We mogen niet vergeten dat er op elk moment een nieuw conflict de kop kan opsteken, maar we moeten tegelijkertijd de institutionele ontwikkeling op langere termijn benaderen. Welk standpunt neemt de minister in ten aanzien van de recente gebeurtenissen en de Belgische verbintenissen op korte en middellange termijn?

De Hoge Raad voor Defensie lijkt zijn ogen te sluiten voor het stijgend aantal veiligheidstroepen in de omgeving van de president en de vice-presidenten. Zullen de Congolese beleidsmakers de toestand ontzenuwen?

01.17 Hilde Dierickx (VLD):

minister, ik dank u voor uw boeiende uiteenzetting, waarin ik al gedeeltelijk een antwoord gevonden heb op mijn vragen.

Op 30 juli was ik aanwezig als internationaal waarnemer bij de verkiezingen in Congo. Ik heb in Kinshasa een veertigtal stembureaus bezocht. Ik was daar aanwezig, samen met een dertigtal andere collega's-parlementsleden. Wat mij erg opviel, was de puike organisatie van de verkiezingen. Enkele maanden geleden was er hier nog sprake van of de verkiezingen wel ooit zouden kunnen plaatsvinden. Ze werden wel uitgesteld, maar als men ziet hoe het nu georganiseerd was, dan verdient dat wel een pluim. Het viel ook op dat de voorzitter, de secretaris en de bijzitters in de stembureaus tijdig aanwezig waren, een voorbeeld voor de Belgische stembureaus. Het viel ook op dat de Congolese kiezers werkelijk fier waren hun stem uit te brengen. U hebt dat ook al gezegd, mijnheer de minister. De mensen waren moedig. Men moet daarvoor bewondering hebben. Het viel op dat de mensen gedisciplineerd waren. Zij worden nu internationaal aanvaard en gerespecteerd. Zo zagen zij het belang van hun stem uit te brengen.

Het was ergens te verwachten dat een polarisatie ging optreden en dat er incidenten zouden zijn nadat bekend werd dat er een tweede ronde zal gehouden worden, zeker in Kinshasa, dat traditioneel geen aanhangers voor Kabila vindt. Het was natuurlijk jammer dat zulke incidenten plaatsvonden en dat er 23 doden gevallen zijn.

Mijnheer de minister, u hebt al gezegd dat de verkiezingen voor de tweede ronde, die waarschijnlijk op 29 oktober zullen gehouden worden, wel onder controle zullen gehouden worden door de internationale gemeenschap als er eenstemmigheid is. Kunt u daarvoor concrete richtlijnen geven? Welke concrete maatregelen zullen worden genomen?

Op mijn tweede vraag inzake de financiering hebt u al geantwoord, namelijk dat er een meerprijs van 36 tot 40 miljoen euro zal zijn, waarin België 3 miljoen euro zal bijdragen. Zal België nog andere middelen ter beschikking stellen naast de financiële middelen, zoals logistieke of militaire middelen?

01.18 Hervé Hasquin (MR): Monsieur le président, quand on est ministre des Relations extérieures, on a le choix: ou bien, on ne voyage pas, on parle beaucoup, mais de ce que l'on ne connaît pas, on n'a pas de vision politique. Certains diront qu'on est couleur de muraille, qu'on est transparent. J'ai connu cela dans ce parlement pendant des années avec M. Derycke que j'ai interpellé de temps en temps. Ou bien, vous avez des personnalités plus fortes, style Louis Michel ou Karel De Gucht qui ont des idées, les expriment, vont sur le terrain et osent prendre un certain nombre de positions, mais au moins en connaissance de cause.

Pour prendre l'exemple de l'Afrique, il est difficile dans certaines fonctions d'en parler sans jamais s'y être rendu. Il faut le reconnaître. La première visite en Afrique est une découverte, car il y a des traditions, une culture, un passé, etc. Il y a des situations qui permettent, ne fût-ce que sociologiquement, d'expliquer certaines choses. C'est le choix notamment des deux derniers ministres des Relations extérieures et c'est important.

J'étais présente à Kinshasa le 30 juillet en qualité d'observatrice. La bonne organisation des élections était évidente, contrairement à ce que l'on aurait pu imaginer. Les électeurs étaient disciplinés et fiers de pouvoir voter.

Une radicalisation était à craindre à l'annonce de la nécessité d'organiser un deuxième tour, surtout à Kinshasa, où Kabila a peu de partisans. Il est déplorable que des troubles soient survenus.

Quelles mesures seront-elles prises à l'échelon international pour assurer le bon déroulement du deuxième tour? La Belgique dégagera-t-elle d'autres moyens que ceux annoncés au plan financier?

01.18 Hervé Hasquin (MR): Een minister van Buitenlandse Zaken kan twee mogelijke standpunten innemen. Ofwel kiest hij, zoals minister Erik Derycke indertijd, voor een 'transparante' benadering, d.w.z. hij reist weinig en praat veel over dingen die hij eigenlijk niet kent. Ofwel begeeft hij zich regelmatig ter plaatse, ontwikkelt hij ideeën en zet hij die met kennis van zaken uiteen, zoals oud-minister Louis Michel en uzelf.

Ik wil de minister dan ook bedanken voor de twee kritische en goed geïnformeerde uiteenzettingen die hij hier heeft

Je voulais tout d'abord dire que je remercie le ministre pour les exposés qu'il vient de nous présenter. Il s'agit d'exposés bien informés, critiques, objectifs, présentant à la fois les aspects positifs et négatifs. Cela me paraît important.

Par ailleurs, il faut aussi pouvoir faire un certain nombre de paris politiques. C'est, certes, osé, surtout quand on a déjà eu l'occasion d'être déçu de temps à autre. Et il est vrai que l'Afrique déçoit "de temps en temps". On a l'impression, pour reprendre un célèbre roman d'Albert Camus, que c'est le rocher de Sisyphe que l'on roule vers le sommet de la colline et lorsqu'on approche de ce dernier, le rocher dévale la pente et tout est à recommencer.

Il y a tout de même davantage de raisons d'espérer cette fois-ci. Pour le moment, on peut avoir le sentiment que les efforts qui ont été déployés par la Belgique, et bien sûr elle n'est pas la seule, pour arriver à des élections ont mené à un exploit. Vous y avez fait allusion tout à l'heure, monsieur le ministre, quand on y va, on se rend compte qu'il n'y a plus d'infrastructures. Il faut le voir pour le croire: il n'y a plus rien. Plus d'état civil depuis 30 ans. Une fois qu'on quitte Kinshasa et quelques autres grandes villes, il n'y a pour ainsi dire pas de radio, pas de télévision, ne parlons pas de presse. C'est un pays qui est segmenté, dont beaucoup de régions sont perdues. C'était donc un pari fou, au départ, de vouloir organiser des élections. Je rappellerai simplement que pour avoir une liste d'électeurs, il faut d'abord avoir un état civil. On a dû tout reconstruire rapidement.

Ce pari pouvait paraître insensé. Ce qui est extraordinaire, c'est qu'il a tout de même réussi. Et dans des conditions invraisemblables. Qui aurait imaginé que l'on parviendrait à dresser des listes d'électeurs, que l'on pourrait amener des millions d'hommes et de femmes qui n'avaient jamais eu l'occasion de voter dans leur vie à se déplacer du fin fond de la brousse ou de la forêt pour aller voter. Cela s'est fait bien sûr avec un encadrement international important.

Il y a au moins aujourd'hui un parlement. C'est tout de même un aspect important! Notre attention est pour l'instant focalisée sur le duel en perspective des deux candidats à la présidence. Mais, on n'en parle pas, et la presse tait généralement cette question: un parlement a été élu. Souvenons-nous que, jusqu'à présent, on avait réparti dans un parlement fictif un certain nombre de personnes en raison de l'influence exercée, du lobby, de ce qu'on imaginait qu'ils représentaient ou autre chose encore. Maintenant, malgré tout, on sait ce que pèsent politiquement certains hommes et femmes politiques ou certaines formations politiques.

Oui! Il y a un grand fractionnement et, en partie, un vote technique, mais cela se passe dans tous les pays! Un député germanophone n'est pas un député flamand, ni un député wallon et inversement. Et je rappelle qu'au Congo - 80 fois la Belgique -, il y a quatre langues vernaculaires, on a tendance à l'oublier, et 363 ethnies. Bonne chance! Dans un pays immense comme celui-là, qu'il y ait un fractionnement ou une segmentation, c'est banal, cela va de soi. Il faut ne pas y avoir été pour imaginer autre chose.

Il y a déjà un acquis extraordinaire: on a permis de voir se dégager en tout cas déjà un certain nombre de forces politiques. On peut se dire au moins que c'est le résultat d'un scrutin.

gehouden. Men moet politieke uitdagingen durven aangaan, vooral wat Afrika betreft. Het continent heeft ons echter al zodanig ontgoocheld dat ik de indruk krijg dat het een sisyfusarbeid wordt. De verkiezingen in Congo, een land dat het al meer dan dertig jaar zonder infrastructuur of burgerlijke stand moet stellen en waar de pers weinig of niets voorstelt, waren een nagenoeg onmogelijke uitdaging. Dankzij de inspanningen van België en andere landen is er eindelijk opnieuw hoop. We zijn in ons opzet geslaagd: er werden kiezerslijsten opgesteld en miljoenen Congolezen zijn naar de stembus getrokken.

Al is de aandacht momenteel toegespitst op de krachtmeting tussen de twee presidentskandidaten, toch mag men niet vergeten dat het land vandaag over een verkozen parlement beschikt waarin de nationale politieke fracties naargelang van hun verkiezingsresultaten vertegenwoordigd zijn. De verregaande versnippering en de etnische overwegingen die de stemming mee hebben beïnvloed, doen niets af aan de verdienste van deze verkiezingen.

Het zal echter nog een generatie duren om de democratie en vrijheid die cultuurgebonden zijn, in te voeren. Toen ik onlangs een niet al te snuggere Congolese student over zijn toekomstprojecten polste, antwoordde hij me dat "hij politicus wilde worden om zijn zin te kunnen doen"! Dat dom antwoord bewijst welke geest er in Congo waait.

De twee volgende maanden zijn beslissend en vergen een belangrijke begeleiding. Het is nog lang niet zeker dat Congo de heropbouw voortzet. Ik hoop dat dat land eind oktober over een verkozen president beschikt die,

C'est une nouveauté et cela mérite d'être souligné, tout comme le fait que l'élection à la présidence ait pu être menée à bien, en tout cas déjà en ce qui concerne le premier tour. On sait évidemment que tout n'est pas réglé pour autant. Les assises et les traditions démocratiques ne sont pas encore installées. Il ne suffit pas de parler de liberté, de démocratie pour avoir la liberté et la démocratie. La liberté et la démocratie sont le résultat d'une culture. On ne s'improvise pas démocrate du jour au lendemain. Donc, il faut avoir l'humilité et le réalisme de penser que, malgré tout, le travail qui va devoir se développer là-bas est un long travail. C'est le travail d'une génération. Je crois qu'il faut pouvoir le dire.

zonder aan de democratische traditie afbreuk te doen, de teugels stevig in handen kan nemen.

Je vais vous raconter une anecdote personnelle. En ma qualité de professeur, voici deux ou trois ans, j'interroge en sciences politiques un étudiant pas très brillant - cela arrive! Je recommence vendredi et j'espère que ce sera mieux. L'étudiant, congolais, est âgé de 18, 19 ans. Les choses ne vont pas. Je lui demande ce qu'il va faire. Il me répond du tac au tac: "de la politique!" Je lui demande pourquoi? Il me répond: "comme ça, je pourrai faire ce que je veux". Voilà les propos d'un étudiant universitaire congolais de 18, 19 ans, tenus sans honte, spontanément, sans même se rendre compte de l'énormité du propos. Il faut se dire que quand il n'y a pas eu de démocratie ni de culture, c'est normal. C'est choquant mais quand on y réfléchit, c'est normal

Dès lors, dans l'entreprise de reconstruction du Congo et de sa citoyenneté, dans le fait d'inculquer un certain nombre de notions, il faut être réaliste et savoir que tout ne sera pas réglé parfaitement du jour au lendemain.

Le second tour est important et les deux mois en question vont être décisifs. Il ne faudrait pas – ce serait une erreur tragique car ce serait la négation de tous les efforts accomplis jusqu'à présent – que les organisations internationales et la Belgique se désintéressent de ces deux mois à venir, ce serait inconséquent et incohérent. Comme vous l'avez dit, nous savons que cela nécessite une grande logistique, un grand encadrement, des financements importants pour arriver au terme de l'expérience.

Personnellement, je me réjouis de la façon dont le gouvernement belge et d'autres pays se sont impliqués pour mener à bien un processus. Le pari était phénoménal. Certes, il n'est pas encore gagné, vous l'avez dit, mais si on veut vraiment le gagner, il faut pouvoir continuer à s'impliquer et aller jusqu'au bout. J'espère qu'à la fin octobre, il y aura un président démocratiquement élu. Après, malgré tout, qu'on le veuille ou non, les Congolais auront leur sort entre leurs mains et on ne pourra pas constamment jouer la tutelle.

Ce à quoi il faudra sans doute être attentif, ce que l'on peut peut-être craindre en raison de l'absence de culture démocratique que je viens d'évoquer, c'est ce que vous venez de dire à propos du Burundi. Je ne ferai pas de commentaire sur le Burundi, je crois que vous avez été d'une clarté lumineuse sur ce qui se passe.

On peut simplement se dire qu'au terme de l'élection présidentielle au Congo, il y aura un président. Que dans un pays comme celui-là il faille un véritable régime présidentiel pour maintenir la cohésion et

qu'il faille une main ferme, j'en suis intimement convaincu. Mais entre un régime présidentiel et une dictature rapace qui pille un pays, il y a évidemment un grand pas. La question est de savoir si, au lendemain des élections, celui qui occupera les fonctions les plus prestigieuses de la République du Congo sera à même d'être un président fort, respectant son parlement et le jeu démocratique.

01.19 Dirk Van der Maelen (sp.a-spirit): Mijnheer de voorzitter, ik wil twee zaken aangrijpen.

Ten eerste wil ik, omdat sommige collega's erover gesproken hebben, terugkomen op twee voorgangers van Karel De Gucht, onze huidige minister van Buitenlandse Zaken. De naam van mijn vriend en partijgenoot Erik Derycke is hier gevallen. Ik vind het mijn plicht om te reageren op wat collega Hasquin heeft gezegd. Wat Erik Derycke gedaan heeft als minister van Buitenlandse Zaken, daarmee was ik het niet alleen voor de volle 100% eens, maar het ligt in de lijn van de politiek die mijn partij als eerste is beginnen te voeren. Eind jaren 70 zijn wij met de toenmalige SP tot de conclusie gekomen dat "le mal zaïrois" Mobutu heette, met de kleptocratenkliek die errond hing. Sinds het einde van de jaren 70 heeft de SP bepleit dat Mobutu moest verdwijnen, dat Mobutu geïsoleerd moest worden. Ik heb niet de gewoonte om over andere partijen te spreken, maar de partij waar de heer Hasquin toe behoorde, heeft eind jaren 70, in de jaren 80 en 90, blijven doorwerken met Mobutu. Erik Derycke, voorafgegaan door Willy Claes als minister van Buitenlandse Zaken, heeft een SP-visie uitgevoerd, namelijk Mobutu, die het probleem was, isoleren. Gelukkig, eind jaren 90 was Mobutu zo verzwakt dat hij vervangen werd, eerst door Laurent Désiré Kabila en nu door Kabila.

Laten wij allen een beetje nederig zijn. Een minister van Buitenlandse Zaken wordt in zeer grote mate gemaakt door de omstandigheden waarin hij zijn politiek moet uitvoeren. Wat Claes en Derycke hebben gedaan, namelijk niet samenwerken met het regime zolang Mobutu daar zat, was en is de goede politiek. Achter dat standpunt blijf ik staan. Louis Michel heeft, nadat Mobutu vervangen was en de omstandigheden totaal veranderd waren, geprobeerd daar een proces op gang te brengen dat wij vandaag meemaken. Daar heeft sp.a volledig achtergestaan en aan meegewerkt. Ik aanvaard dus geen kritiek op het beleid van Erik Derycke of van Willy Claes, omdat ik vandaag nog altijd vind dat dat het goede beleid was.

Ik kom nu terug op de situatie van heden. Ik wil drie zaken zeggen. Ten eerste wil ik het hebben over begeleiding, samenwerking, de internationale gemeenschap en de Congolese autoriteiten. Ik heb altijd behoord tot die groep van mensen die vond dat dit proces begeleid moet worden. Ik meen te mogen vaststellen dat de CIAT en de raad der wijzen van Afrikaanse staatshoofden ook in de kritieke periode van de voorbije weken hun nut hebben bewezen. Ik wil niet in herhaling vallen: mijn collega's hebben het al gehad over de periode waarin we ons nu bevinden, de transitieperiode naar de tweede ronde en het afronden na 1 januari volgend jaar met de installering van de senaat en dergelijke. Ook in de periode daarna is er grote nood aan begeleiding.

Ik ben voor de ik weet niet meer hoeveelste keer naar Congo geweest. Als ik iets heb geleerd uit mijn bezoek naar aanleiding van de eerste verkiezingsronde, dan is het dat er een zeer sterke tendens

01.19 Dirk Van der Maelen (sp.a-spirit): Le nom de mon ami et collègue de parti Erik Derycke vient d'être cité. A l'époque où il était en fonction, j'approuvais à 100 % ce qu'il faisait en tant que ministre des Affaires étrangères. Son action se situait du reste dans la droite ligne de la politique que mon parti fut le premier à amorcer. A la fin des années septante, nous étions parvenus à la conclusion que ce qu'on appelait alors le mal zaïrois était en fait Mobutu et sa cleptocratie. Or, le parti de M. Hasquin a continué à travailler avec Mobutu. Heureusement, à la fin des années nonante, Mobutu était si affaibli qu'il a pu être remplacé.

Nous devons avouer en toute humilité que la ligne politique d'un ministre des Affaires étrangères dépend en grande partie des circonstances. La politique de non-collaboration avec Mobutu menée par Willy Claes et Erik Derycke était judicieuse. Pourtant, nous avons toujours soutenu les efforts de Louis Michel visant à mettre en œuvre un processus de paix et de démocratisation. Le sp.a n'admettra donc aucune critique concernant la politique suivie par MM. Derycke et Claes.

Je voudrais tout d'abord souligner qu'il sera primordial, même après l'installation d'un Parlement et d'un président au Congo, d'assurer un accompagnement par la communauté internationale. Lors de la visite que j'ai effectuée au Congo à l'occasion du premier tour, différents politiciens congolais m'ont fait part de leur intention de se défaire des « belles-mères » internationales une fois qu'ils seraient démocratiquement légitimés. Il est

is bij de Congolese politieke leiders tot het discours dat er na verkiezingen een democratische legitimering is en dat men geen schoonmoeders uit de internationale gemeenschap meer wil. Daar zullen we moeten voor opletten. Ik denk dat we daar nu afspraken voor moeten maken en daarmee niet wachten tot na 1 januari volgend jaar, want dan vrees ik dat er niet veel van in huis zal komen.

Wat ik ook nog heb geleerd uit mijn bezoek aan Congo is dat zij nog steeds het spel van de oude vos Mobutu niet verleerd hebben: ze mikken op het uit elkaar spelen van de internationale gemeenschap van verschillende landen. Ze aarzelen zelfs niet om u in het gezicht te zeggen dat als er teveel voorwaarden worden gesteld, zij wel met een ander land – men denkt dan aan een nieuwe opkomende macht uit Azië, China – kunnen samenwerken. Hun natuurlijke rijkdommen zullen dan wel die kant uitgaan, zeggen ze.

Mijn eerste punt: nu moeten er afspraken worden gemaakt over begeleidingsmechanismen. Daarbij moet de hele internationale gemeenschap betrokken worden, want als dat niet zo is spelen zij die uit elkaar om hun eigen agenda uit te voeren. Dat is mijn eerste punt.

Mijn tweede punt is de tweestrijd tussen de kampen van Kabila en Bemba.

Ik denk dat we nu nood hebben aan een gedragscode. Ik hoop dat CIAT en de raad van wijzen daarin een rol kunnen spelen. Ik zou erop willen aandringen dat dit gebeurt. Deze gedragscode moet worden afgesproken tussen Kabila, Bemba en de internationale gemeenschap. In deze gedragscode moet worden opgenomen hoe de partijen zich zullen gedragen van nu tot en met de verkiezingen van de tweede ronde.

België is inderdaad een klein land. Laten wij echter niet vergeten dat wij de grootste bilaterale donor zijn wat betreft ontwikkelings samenwerking. Wat mij en mijn partij betreft, is het nuttig, nodig en noodzakelijk dat aan die twee heren – Kabila en Bemba – het signaal wordt gegeven dat er een link bestaat tussen het gedrag in heel de verkiesingsperiode en de geldkraan die openstaat. Zodra ik vaststel – ik weet niet of mijn partij mij daarin zal volgen – dat die heren zich niet gedragen, zal ik de eerste zijn om ervoor te pleiten om de geldkraan dicht te draaien. Het is daarbij niet mijn bedoeling het Congolese volk te treffen. Er zijn immers mechanismen om ervoor te zorgen dat de hulp nog bij het Congolese volk terechtkomt. De heren die aan de macht zijn, zullen op die manier niet langer kunnen genieten van onze middelen. Dit is trouwens ook de techniek die werd gebruikt, collega Hasquin, om Mobutu weg te krijgen.

Ik kom dan bij een derde punt. Mijnheer de minister, het democratiseringsproces zal ongetwijfeld een hobbelig traject volgen. Er zullen momenten zijn waarop vooruitgang zal worden geboekt en andere momenten waarop men achteruit zal gaan. Zoals u zelf zegt, is er nood aan checks and balances in het systeem. Ik verwijs naar een zeer interessant rapport van de International Crisis Group. Volgens deze organisatie moeten de checks and balances in het systeem worden ingebracht via een sterk parlement. Mijnheer de minister, u hebt zelf gezegd dat een snelle installatie van het parlement een element van stabilisatie kan vormen. Zeker na 1 januari 2007 is er nood aan een sterk parlement. Ik bepleit in deze

donc important de conclure des accords clairs sans attendre le 1er janvier. La classe politique congolaise est loin d'avoir oublié les ruses de Mobutu: les politiciens savent toujours comment diviser la communauté internationale pour atteindre leurs objectifs. Ils affirment que si l'Occident pose trop d'exigences, ils se tourneront vers la Chine. Dans le but d'éviter ce type de tactiques, il convient de définir d'un commun accord un mécanisme d'accompagnement impliquant l'ensemble de la communauté internationale.

MM. Kabila et Bemba doivent convenir d'un code de conduite pour éviter que le processus électoral ne dérape avant même que ne puisse avoir lieu le second tour. La Belgique est un petit pays mais elle constitue toutefois le plus grand donateur bilatéral en matière de coopération au développement. Il est certainement opportun d'indiquer à ces deux messieurs que notre aide financière est fonction de leur attitude. S'ils se méconduisent, il faudrait à mon sens fermer le robinet, non pour pénaliser la population congolaise – il existe d'autres moyens de faire parvenir l'aide à la population – mais pour que les détenteurs du pouvoir ne puissent tirer profit de notre aide financière.

Il faut un mécanisme d'équilibre des pouvoirs. L'*International Crisis Group* attire à cet égard l'attention sur trois aspects: l'importance d'un parlement fort, le contrôle de l'affectation des moyens et le fonctionnement efficace de la justice. En ce qui concerne le premier aspect, la Chambre et le Sénat belges pourraient à mon sens jouer un rôle, en soutenant le fonctionnement du parlement congolais.

Enfin, il y a la question du partage du pouvoir. Qu'advient-il du perdant du duel qui s'annonce à présent? Il ne fait aucun doute que

Kamer al lang dat parlementsleden, die echt begaan zijn met Congo, een samenwerking moeten kunnen opzetten tussen Kamer en Senaat en onze nieuw verkozen collega's in dat parlement. De administratie van dat parlement op punt zetten, is ook een opdracht voor onze eigen parlementaire administratie. Wij moeten hieraan zo snel mogelijk en zo veel mogelijk aandacht besteden.

International Crisis Group wijst ook op de noodzaak van toezicht op de financiële aanwending van de middelen. Ik heb net voor de vakantie gelezen dat minister Reynders op dat vlak al bepaalde poorten geopend heeft. Ook bij de Wereldbank leven daar ideeën over. Ik denk dat het ook een aandachtspunt van ons moet zijn.

Ten slotte, het derde element waarop de International Crisis Group wijst, is de werking van het gerecht. Ook op dat vlak heeft België in zijn samenwerking al een en ander op gang gezet. Ik denk dat we daarop moeten doorgaan.

Ik kom tot een laatste punt, de machtsdeling, dat ook door andere collega's is aangehaald. Wat doet men met de verliezer uit de tweestrijd die zich nu aftekent? Ik denk dat we realistisch moeten zijn. Er moet iets gegeven worden, maar ik denk niet dat eender wat mag gegeven worden. Het is een publiek geheim dat Ruberwa al afgekocht is. Als men nu ook aan Bemba, in de veronderstelling dat hij de verkiezingen voor het presidentschap verliest, nog belangrijke machtsposities geeft – men spreekt soms van het premierschap of een aantal belangrijke ministersposten –, denk ik niet dat we ver vooruit geraakt zijn. Ik wil het in negatieve zin zeggen. Ik weet ook niet wat men hem moet geven. Er zijn ideeën, zoals een gouverneurschap of een voorzitterschap van het parlement. Daar kan misschien aan gedacht worden, maar ik wil niet dat we de situatie van drie partijen – de partij van Bemba, de partij van Ruberwa en de partij van Kabila – of de situatie van één plus vier na de verkiezingen nog terugvinden, want dan kan ik u voorspellen dat er eigenlijk niet veel zal veranderen. Dan zullen de betrokkenen het beschouwen als een eerste grote ronde en zullen zij allemaal doorgaan met het soort van zaakjes waarmee ze de afgelopen maanden bezig geweest zijn om zich te wapenen voor de ultieme sprong naar de macht, die ze waarschijnlijk zullen voorbereiden vanuit de machtsposities die ze gekregen hebben in een machtsdelingoperatie, zoals die waaraan sommigen denken.

01.20 Mohammed Boukourna (PS): Monsieur le président, monsieur le ministre, je vous remercie pour votre excellente présentation, également soulignée dans les précédentes interventions. Nous nous réjouissons de votre réponse en ce qui concerne l'adhésion de principe de la Belgique dans l'observation du second tour des élections. Cette participation éventuelle de la Belgique faisait l'objet d'une de mes questions. Celle-ci n'a donc plus lieu d'être posée. De plus, vous nous apportez l'assurance d'un investissement et d'une participation financière dans ce but.

Nous nous réjouissons également de la tenue du premier tour des différentes élections tant législatives que présidentielles. Hélas, notre satisfaction vient d'être tempérée par la vive tension qui a régné le soir de l'annonce des résultats du premier tour des élections. En effet, les 21 et 22 août, les soldats de la garde du président Kabila et du vice-président Bemba se sont affrontés. Résultat: 23 morts en présence du corps diplomatique international qui se trouvait dans la

celui-ci ne peut se retirer les mains vides. Tout le monde sait que M. Ruberwa a déjà été acheté. Toutefois, si M. Bemba obtenait le poste de premier ministre ou d'autres postes stratégiques, je crains que nous n'aurions alors guère progressé. Nous devons éviter qu'après le processus électoral, la situation antérieure – avec trois blocs de pouvoir rivaux – ne se poursuive tout simplement et que MM. Bemba, Kabila et Ruberwa puissent tirer parti de leurs positions de force pour s'armer en vue d'une ultime tentative de prise du pouvoir.

01.20 Mohammed Boukourna (PS): We verheugen ons enerzijds over de organisatie van eerste verkiezingsronde en anderzijds over uw aankondiging dat België principieel heeft ingestemd om waarnemers naar de tweede verkiezingsronde te zenden. De spanningen die op de aankondiging van de verkiezingsuitslag van de eerste ronde volgden en 23 doden hebben geëist, hebben ons enthousiasme echter flink bekoeld.

Na het akkoord tot staakt-het-vuren en verzoening dat op 22

résidence du vice-président Bemba.

Ces affrontements témoignent de la tension qui règne entre les deux adversaires qui seront opposés au second tour. Ils sont également de nature à hypothéquer, selon nous, les efforts de pacification qui ont été consentis par la classe politique congolaise depuis de nombreuses années, sous la houlette de la communauté internationale lors des accords de Sun City en Afrique du Sud.

Après l'accord de cessez-le-feu et de consignment des troupes, conclu ce 22 août grâce à la collaboration de la communauté internationale, il nous semble important d'encourager les candidats, MM. Kabila et Bemba, à s'investir dans la recherche d'un climat apaisé pour les semaines et les mois à venir. Il est indispensable qu'ils s'abstiennent de tout acte de provocation. Ces personnes occupent pour le moment des postes importants au sein de l'exécutif, qu'ils se doivent d'assumer; il faut que la continuité de leur fonction soit un exemple pour le reste de la classe politique congolaise.

Face à cette situation, monsieur le ministre, nos questions sont les suivantes. Ces affrontements ne présagent-ils pas de la non-acceptation des résultats du second tour? À l'évidence, il y aura un perdant. Au vu de la réaction du premier tour, rien ne met à l'abri le peuple congolais d'un affrontement lors des résultats du second tour. Quelles sont vos prévisions pour l'avenir? Quelles sont les mesures qui seront prises pour assurer la sécurité de nos ressortissants?

Enfin, sachant que la présence des troupes de la mission de l'ONU et de la force militaire européenne n'a pas empêché malheureusement les affrontements du 21 et du 22 août, mais reconnaissant aussi que ces troupes ont participé à l'apaisement et à la cessation des hostilités, quelles mesures la Belgique et la communauté internationale envisagent-elles de prendre en vue de la résolution de la crise congolaise à long terme? Ne faut-il pas, comme l'a suggéré M. Van der Maelen à l'instant, porter tous nos efforts sur la mise en place, le plus tôt possible, du parlement, dont on connaîtra la composition d'ici une ou deux semaines et qui, selon vous, contrebalancerait les pouvoirs d'un président, quel qu'il soit? Ce qui est une bonne chose en démocratie, dans l'absolu.

Dans l'immédiat, il faut donc aider au plus vite ce parlement à se mettre en route afin qu'il puisse assurer un certain nombre de fonctions régaliennes de l'État congolais, tâches qui n'ont pas été assurées pendant des dizaines d'années, cela a été dit par plusieurs personnes.

Nous espérons que ce parlement, en dehors de toute prévision électorale quant au second tour, pourra assurer son rôle de socle démocratique et continuera de fonctionner indépendamment des remous au sommet de l'État.

Quels sont les moyens pour faire pression? M. Van der Maelen a suggéré un certain nombre de pistes et il en existe beaucoup. En ce qui nous concerne, il conviendra d'adopter l'attitude la plus constructive pour soutenir les responsables au niveau du parlement et de la présidence afin de ne pas hypothéquer les nombreux efforts des Congolais depuis de nombreuses années.

augustus jongstleden dankzij de steun van de internationale gemeenschap werd bereikt, moeten de kandidaten ertoe worden aangezet de rust te herstellen.

Zijn deze confrontaties echter geen voorbode van wat er gebeuren zal als de resultaten van de tweede ronde niet worden aanvaard?

Wat zijn de vooruitzichten voor de toekomst? Welke veiligheidsmaatregelen zal u nemen ten aanzien van de Belgen in Congo? In het besef dat de aanwezigheid van de Europese en de VN-troepen de confrontaties van 21 en 22 augustus niet heeft kunnen voorkomen, ook al werden ze geacht de gemoederen te kunnen bedaren, vraag ik me af welke maatregelen België en de internationale gemeenschap op lange termijn vooropstellen om de crisis in Congo op te lossen. Moet men er niet eerder voor zorgen dat het parlement zijn werkzaamheden zo snel mogelijk kan aanvangen, zoals de heer Van der Maelen heeft aanbevolen, zodat het een tegengewicht voor de president vormt? Die pijler van de democratie moet worden ondersteund en moet naar behoren kunnen functioneren, welke nieuwe machtshebbers er ook aantreden.

Er zijn talrijke pressiemiddelen voorhanden, en de heer Van der Maelen heeft al enkele retorsiemaatregelen genoemd. Men moet een houding aannemen die de jarenlange inspanningen van de Congolezen niet tenietdoet.

01.21 Herman Van Rompuy (CD&V): Mijnheer de voorzitter, mijnheer de minister, collega's, persoonlijk ben ik altijd voorstander geweest van verkiezingen, ook toen ik deel uitmaakte van de regering. We waren daarover toen verdeeld. Er waren politieke en budgettaire technische argumenten. Er is in elk geval nooit een uitgesproken standpunt geweest.

Ik ben blij dat niet alleen in België, maar ook in de internationale gemeenschap en trouwens ook in heel Afrika, de keuze voor democratie nu duidelijker is dan tien jaar geleden. Het enige alternatief voor een democratie is trouwens een dictatuur. Zo eenvoudig is het.

Wij weten tot wat de dictatuur heeft geleid, met name een ongelooflijke daling van de levensstandaard. Ik ben in 2001 na 43 jaar teruggekeerd naar Congo, naar Kinshasa, waar ik als kind ben geweest. Ik heb de gebouwen bezocht, de school waar ik ging en het huis waar we hebben gewoond. De aftakeling, de ravage die daar in die 40 jaar is gebeurd, is onvoorstelbaar. Er is in die 40 jaar geen democratie geweest.

Ik zeg niet dat het met een democratie beter zou zijn geweest, maar geen democratie heeft in elk geval geleid tot een daling van de levensstandaard tot een fractie van de levensstandaard die men had bij de onafhankelijkheid in 1960. Alleen daarvoor al ben ik voorstander van verkiezingen omdat het alternatief tot deze ramp heeft geleid.

Ten tweede, België, samen met veel andere landen overigens, heeft zich meestal vergist in de zogenaamde leiders die we steunden. Ik ben lid geweest van de onderzoekscommissie-Lumumba. Het was heel verrijkend en leerrijk. Ik volg die politiek reeds vele jaren en ik herinner mij goed hoe wij eerst hebben gemikt op Tsjombe, daarna op Mobutu en nog later op vader Kabila. Ik weet niet of dat telkens de goede keuzes waren.

De heer Hasquin heeft net gezegd dat men er moet geweest zijn om er iets van te weten. Ik denk niet dat men met enkele bezoeken van enkele dagen de Afrikaanse ziel doorgrondt. Het gaat om een totaal andere cultuur en beschaving dan de onze. Wij hebben ons in elk geval gedurende tientallen jaren systematisch vergist in de leiders. Het is dus beter dat het volk zelf de leiders aanduidt in plaats dat wij kiezen welke leiders wij de goede of de slechte vinden.

Ten slotte, of we enthousiast moeten zijn over de tweekamp die zich nu aankondigt, is iets heel anders. Wij zeggen dikwijls dat de kiezer altijd gelijk heeft. Ik weet niet of de kiezer altijd gelijk heeft, maar de kiezer heeft gesproken en wij moeten zijn verdict respecteren.

Of de kiezer gelijk heeft, zullen wij later weten.

Gezien het profiel, het verleden, van de beide kandidaat-presidenten blijf ik – en u hebt zich nog sterker uitgedrukt dan ik – heel wat van mijn enthousiasme achterhouden over wat de toekomst kan brengen. Maar ik vind het een stap vooruit op de toestand van tevoren.

Ik heb een tweede reeks van korte bemerkingen.

De democratie is het omgekeerde van het geweld. Daarom installeren

01.21 Herman Van Rompuy (CD&V): Pour ma part, j'ai toujours été partisan d'élections au Congo, même lorsqu'il n'y avait pas encore d'unanimité à ce sujet dans les cercles gouvernementaux belges. Donc, je me réjouis que l'option démocratique, que l'on semble choisir aujourd'hui au Congo mais aussi dans toute l'Afrique et le reste du monde, soit beaucoup plus claire qu'il y a dix ans. Car on a compris entre-temps à quoi aboutit la dictature: à beaucoup de violence et à une chute brutale du niveau de vie.

J'admets aussi que la Belgique – mais elle était loin d'être la seule – a souvent soutenu les mauvais dirigeants au Congo. Nous avons commis une erreur récurrente en croyant percer le mystère de l'âme congolaise à la lumière de nos valeurs occidentales. Mais aujourd'hui nous nous rendons compte que le mieux que nous ayons à faire, c'est de laisser aux Congolais eux-mêmes le soin de choisir leurs propres chefs.

Les électeurs congolais viennent de se prononcer et nous devons respecter leur verdict. Malheureusement, nous sommes confrontés à un duel entre deux personnalités qui par le passé ne se sont pas toujours montrées sous leur meilleur jour. Dire que ce duel ne nous enthousiasme que modérément est un euphémisme.

La dictature aboutit à la violence, or la démocratie est le contraire de la violence. La tâche qui nous incombe à présent, c'est de veiller à ce que le processus de démocratisation n'engendre pas lui-même une nouvelle vague de violence.

Le gouvernement de transition a été une expérience unique et loin de moi l'idée de vouloir la dénigrer car elle a appris aux Congolais à vivre ensemble. Mais aujourd'hui, le temps de la vraie démocratie est venu. Personne ne

wij de democratie, omdat het alternatief niet alleen de dictatuur is, maar dikwijls ook het geweld. Nu mag het democratisch proces niet opnieuw aanleiding geven tot geweld, want wij hebben het precies geïnstalleerd als een substituut voor het vroegere geweld. Over de overgangsregering met de akkoorden van Sun City en wat daaruit is voortgevloeid – het begin van de democratie – ben ik minder smalend dan vele anderen. Het is eigenlijk een uniek proces geweest. In andere landen, om van Liberia maar te zwijgen, is men daar niet in gelukt. In Congo hebben alle tegenstanders zich samen gezet in de overgangsregering om mee een einde te maken aan het geweld, dat miljoenen doden in het oosten van Afrika heeft gekost. Miljoenen doden! Zoiets heeft men zelfs in de Mobutuperiode niet gehad.

Kortom, dat begin van het democratisch proces, zelfs zonder verkiezingen, met de overgangsregering is al een positieve evolutie geweest.

Nu, democratie is een cultuur. Men is het in Congo, omdat men democratie nooit ervaren heeft, natuurlijk niet gewoon te verliezen, noch bij de bevolking, noch bij de leiders. Eigenlijk is het bijna een wet van de natuur dat macht nooit spontaan wordt afgegeven. Het is eigenlijk een klein mirakel dat de huidige president en allen die daar de overgangsregering vormen, het risico van verkiezingen hebben genomen, omdat het de mogelijkheid insloot dat hun macht door verkiezingen verloren zou gaan. Men is daar niet gewoon aan een cultuur van meerderheid en van minderheid, noch bij de bevolking, noch bij de leiders, en ook niet aan een cultuur van verliezen.

Men heeft daar wel een fantastisch verwachtingspatroon. Men hoeft niet in Congo geweest te zijn de jongste jaren om dat te vermoeden. Dat verwachtingspatroon bestond ook bij de onafhankelijkheid, zelfs tot in het belachelijke toe. Men dacht dat na de onafhankelijkheid de zwarte bevolking de levensstandaard van de blanken zou hebben en veel problemen zijn daaruit voortgevloeid, van in het begin, omdat de realiteit niet aan dat hoge verwachtingspatroon beantwoordde. Datzelfde verwachtingspatroon ontstaat ook na de huidige verkiezingen. Een van de moeilijkheden om geweld te vermijden is precies dat men het niet gewoon is. Men heeft die democratische cultuur niet. Waar zou men het geleerd hebben? En dat gaat samen, zeker in Congo, – naar analogie met 1960 – met verwachtingen die buitensporig zijn.

Men moet alles vermijden opdat het democratisch proces dat in gang is gezet, en dat in mijn ogen al met de overgangsregering is begonnen, tot nieuw geweld zou leiden. Daarvoor moeten alle voorzorgsmaatregelen, door het inzetten van troepenmachten en door de politieke druk die men op sommige leiders kan uitoefenen, worden ingezet.

Mijn grootste zorg is evenwel wat er na 29 oktober gebeurt. Ik vind niet dat wij ons moeten uitspreken over het soort regering dat men daar nodig heeft, want dan zijn wij terug ziek in hetzelfde bedje waarin wij zo lang ziek zijn geweest. Wij moeten de Belgische toestanden niet overdoen in Afrika. Het is niet omdat de een groot voorstander van Kabila is en de ander twijfels heeft, dat men voorstander van Bemba moet worden. Dat zou bijzonder belachelijk en zelfs niet productief zijn. Ik voel soms dat men daarop wel aanstuurt.

cède volontiers son pouvoir mais la démocratie est une culture qui implique de savoir perdre et de se résoudre à accepter un rôle minoritaire.

Il faut ajouter à cela que les élections ont fait naître des attentes énormes, presque comparables à celles nées au lendemain de l'indépendance. Mais des attentes beaucoup trop hautes sont fatalement déçues et aboutissent à des frustrations et à d'éventuelles réactions négatives.

Avec une force armée et des pressions politiques, la communauté internationale doit maintenant empêcher que cette amorce de processus démocratique dégénère en un nouveau déferlement de violence.

Qu'advient-il après le 29 octobre ? Il ne nous appartient pas de déterminer qui est le meilleur président et quel sera le meilleur gouvernement. Il ne reste que deux candidats en lice ; il s'agit d'un facteur favorable à la transparence mais malheureusement aussi à la radicalisation, même en dehors des frontières du Congo. Je constate à cet égard que le président actuel ne représente qu'une petite partie de la population de Kinshasa, alors que la capitale est le siège de la vie politique.

La radicalisation est un terreau fertile favorisant la violence. Il faudra donc rechercher activement des formules de consensus et des modes de partage du pouvoir. En effet, une nouvelle spirale de la violence reporterait et ralentirait une nouvelle fois l'indispensable reconstruction.

Il faut espérer que l'on pourra enfin œuvrer à cette reconstruction après l'installation du président et du gouvernement. *L'Afrique noire est mal partie* mais ce n'est pas une raison pour la

Een ronde met twee kandidaten heeft over het algemeen het voorbeeld van de duidelijkheid, maar heeft het ontzaglijke nadeel van de polarisering. Zeker als die polarisering samengaat met een polarisering die blijkbaar de breuklijn Oost-West aanneemt. Een van de grote problemen is dat de president vandaag in de hoofdstad – politiek wordt altijd in een hoofdstad gemaakt, maar zeker in Congo – slechts een fractie van de kiezers vertegenwoordigt. Dat is een enorm risico. Dat hebben wij ook meegemaakt in 1960 en dat was aanleiding voor veel problemen. De toenmalige president Kasavubu had echter een veel solidere basis in Leopoldstad dan de toenmalige eerste minister Lumumba. Dat was een van de problemen destijds. Dit probleem dreigt zich nu opnieuw voor te doen.

Los van het feit dat wij ons niet moeten uitspreken over wat daar de goede formule is, is mijn aanvoelen dat, als men geen cultuur van meerderheid en minderheid heeft, en men steeds met de dreiging blijft leven dat geweld elk moment kan opborrelen omdat men geweld een normaal middel van machtsuitoefening vindt, zoals u zelf hebt aangehaald, dat men wel moet zoeken naar formules van consensus en men wel moet zoeken naar formules van machtsdeling, zeker als de uitslag van de parlementsverkiezingen een erg gefragmenteerd beeld van het land zou geven.

Dat moet zeker, als mocht blijken dat het resultaat van de parlementsverkiezingen een erg gefragmenteerd beeld geeft van het land. Ik ben niet op de hoogte van het resultaat, maar het zou mij niet verbazen dat er meer lokaal, tribaal gestemd werd bij de parlementsverkiezingen dan bij de presidentsverkiezingen. “Een sterk parlement”, heb ik hier horen zeggen, maar ik weet niet of het parlement wel sterk zal zijn. Het is dus beter om zo veel mogelijk in een consensuele formule te werken, om geen heropleving van het geweld te kennen, zelfs al zou dat type van regering misschien iets minder efficiënt zijn dan we zouden hopen.

Na de voltooiing van het democratisch proces, nadat er een president is en hopelijk een regering, dan begint het werk pas: het werk van de wederopbouw. Er is natuurlijk een probleem in heel Afrika, van in het begin trouwens. Ik verwijst naar het boek “L’Afrique noire est mal partie” – ik weet niet of sommigen zich dat nog zullen herinneren – van René Dumont. Hij heeft helaas gelijk gekregen, over heel de lijn. Maar het is niet omdat de toestand daar zo verschrikkelijk is, dat we een out of Africa-politiek moeten voeren. Het is veel gemakkelijker om tegenwoordig relaties te onderhouden met Azië dan met Afrika. Met de grootste delen van Azië kunnen we handel drijven; we moeten er zelfs niet meer helpen. Ik denk dus dat we moeten blijven investeren, al was het maar voor de mensen zelf. Een van de meest dramatische beslissingen die Mobutu genomen heeft en waaraan wijzelf niet veel gedaan hebben om de zaken te keren, was dat de NGO-hulp sinds 1990 gestopt werd, eigenlijk op bevel van de president, maar in ons land was men daar niet zo ongelukkig mee. Dat is een dramatische evolutie voor de bevolking geweest. De wederopbouw van de staat – er is geen staat meer –, van de rechtsstaat, van de infrastructuur, van de economie, van welzijnsvoorzieningen die nu nog worden rechtgehouden door NGO’s, door kerkelijke en andere structuren – islamitische en vooral christelijke structuren – dat is de grote opgave. Daarvoor doen we het: om het geweld te vermijden en om ervoor te zorgen dat men er een beter leven heeft dan tot op heden.

laisser tomber, bien au contraire. Il est bien entendu plus facile de consentir des investissements en Asie car ils sont rentables alors qu’en Afrique, nous devons investir pour la population elle-même. Tout doit être reconstruit rapidement et en profondeur au Congo: l’appareil d’État, l’appareil judiciaire, l’économie, les infrastructures, y compris sur le plan social. Or cette reconstruction est impossible si la violence règne ; nous devons donc prendre toutes les mesures nécessaires pour éviter la violence.

Qu’un système majoritaire ou un système de pouvoir partagé soit instauré au Congo, nous devons toujours faire preuve d’une grande circonspection au moment d’accorder à ce pays notre soutien financier. Nous ne devons jamais perdre de vue les *checks and balances*.

La communauté internationale et la Belgique ont fait un bon choix en promouvant la tenue d’élections au Congo. Mais ce scrutin n’est que l’amorce de la reconstruction d’un pays où l’âge moyen se situe légèrement au-delà de cinquante ans et qui a connu une régression dramatique au cours des quarante-cinq années écoulées. Voilà pourquoi nous avons encore certaines tâches à accomplir dans ce pays, aussi ingrates soient-elles. Indépendamment du fait que la population congolaise est francophone, je pense que nous avons certaines obligations vis-à-vis d’elle.

Hoe dan ook, welk regime het zal halen, in een meerderheidssysteem of in een gedeeld systeem, we zullen altijd voorzichtig moeten zijn met de toekenning van geld. We zullen alle mogelijke checks and balances moeten hebben voor de besteding van die middelen, want daarmee hebben we in het ver en recent verleden alle mogelijke mistoestanden gezien. De internationale gemeenschap en België hebben een goede keuze gemaakt door verkiezingen te laten plaatsvinden. Dat is echter pas het begin van de wederopbouw van een land, waar de gemiddelde leeftijd iets boven de 50 jaar ligt en dat, de voorbije 45 jaar, in tegenstelling tot alle andere continenten van de wereld, op een dramatische manier achteruit is gegaan. Alleen Zwart Afrika deelt niet in de filosofie van de vooruitgang en in de vooruitgang zelf. Vandaar dat wij, hoe ondankbaar het soms ook is, daar nog altijd plichten hebben. Dat heeft niets te maken met het feit of daar al dan niet Frans wordt gesproken. Ik denk dat wij die plicht hebben ten aanzien van de bevolking.

Le président: Monsieur le ministre, je voudrais exprimer brièvement deux remarques. D'abord, je partage entièrement l'analyse de M. Van Rompuy. Je me demande si l'on se rend bien compte de ce que représentaient ces élections au Congo. À cet égard, il est facile d'établir une comparaison avec la situation en Irak: ce pays ne connaissait pas non plus de tradition démocratique, et nous voyons ce qu'il en advient aujourd'hui. De son côté, le Congo ne connaissait pas de tradition démocratique, et la culture de perdre y était donc absente. Pourtant, l'appel aux élections a été entendu de manière extraordinaire.

Je pense que c'est faire preuve d'"occidentalocentrisme" que de commencer à critiquer ce processus. Nous savons très bien que celui-ci n'allait pas tout résoudre. Pour ma part, au contraire, je vous soutiens de tout cœur. Certes, il y a eu quelques dérapages, mais nous savons qu'il y en a eu aussi en Floride, à propos de laquelle je ne parlerai pas de certains recomptages. Il s'agit pourtant d'un pays appartenant à une tradition démocratique.

Il faut donc poursuivre cette tâche. Je sais très bien que ce n'est qu'une étape, la véritable reconstruction se situant sur le plan économique.

Ma seconde remarque, tout aussi brève, concerne le rôle de la Belgique sur la scène internationale. On a notamment parlé de "politique francophone", mais je trouve qu'il est un peu malvenu de faire le procès de vos prédécesseurs, étant donné que le contexte évolue. Je constate d'ailleurs qu'au sein de cette commission, nous avons toujours essayé de réunir le plus large consensus possible.

Ce dont je voudrais néanmoins témoigner, c'est notre rôle surdimensionné. Mais cette surdimension est positive. Je peux observer, au travers de mes contacts avec les ambassades et à l'étranger, que nous sommes un petit pays, que de plus en plus de nouvelles démocraties craignent les grandes puissances à cause du joug exercé naguère par les deux blocs, que nous avons une culture du dialogue et du compromis, et que nos diplomates sont généralement appréciés. Donc, il est exact que notre influence est probablement croissante, et c'est tant mieux. Ce l'est d'autant plus que nous sommes considérés comme les porte-parole du multilatéralisme. Il apparaît aujourd'hui que, depuis que

De voorzitter: Ik sluit me volmondig aan bij de analyse van de heer Van Rompuy. Men moet zich terdege bewust zijn van alle factoren die bij de verkiezingen in Congo meespelen. Het land was geheel gespeend van een democratische cultuur en de verwachtingen waren hooggespannen. We zijn getuige van een ontwikkelingsproces dat ik ten volle onderschrijf. Er is inderdaad een en ander misgelopen. Maar dat is bijvoorbeeld ook in Florida gebeurd. Deze verkiezingen zijn slechts een eerste aanzet. De echte heropbouw zal via economische weg moeten gebeuren.

Wat de positie van België op internationaal niveau betreft, is het uiteraard ongepast om kritiek op uw voorgangers te geven. Het klopt dat onze rol verhoudingsgewijs te groot is, maar die oververtegenwoordiging heeft een positief effect. Het feit dat we een klein land zijn speelt vaak in ons voordeel. Steeds meer landen zijn beducht voor de grootmachten. We beschikken over een overlegcultuur. Op het ogenblik dat het unilateralisme zoals bijvoorbeeld in Irak zijn grenzen heeft bereikt, worden wij als de spreekbuis van het multilateralisme beschouwd. Het is een stapsgewijs beleid. Er zijn nu verkiezingen gehouden. De heer

l'unilatéralisme est en vogue dans sa dimension la plus agressive comme l'atteste la guerre en Irak, il a atteint ses limites.

Nous rendons-nous compte que nous sommes en train de créer l'embryon d'une Europe de la défense? De même, c'est la première fois qu'Israël accepte des troupes internationales à sa frontière.

C'est la politique des petits pas. On est dans un contexte extrêmement difficile. Aujourd'hui, ce sont des élections, c'est une étape.

M. Hasquin a dit que c'était le mythe de Sisyphe. Reconnaissons qu'on n'a jamais poussé le rocher aussi haut. Au lieu de voir que la bouteille est à moitié vide, il faut voir qu'elle est à moitié pleine. Voilà, monsieur le ministre.

01.22 Minister **Karel De Gucht**: Mijnheer de voorzitter, er zijn veel onderwerpen aan bod gekomen die zowel een aantal vragen als een aantal commentaren inhouden, wat ook begrijpelijk is. Dit was een interessant en rijk debat waaruit ook blijkt dat, met uitzondering van één partij, er toch een vrij grote consensus bestaat over de rol van België in de gegeven omstandigheden op dit ogenblik in Congo. Dat geldt bij uitbreiding ook voor Burundi, denk ik, waar wel minder op werd ingegaan.

De concrete vragen dan. Collega Van den Eynde, u vond dat men het niet moest verwachten in Kinshasa en dat het daar nu wel gebeurd is. Eerlijk gezegd had ik wel verwacht dat als er een probleem was, het dan in Kinshasa was. Ik stond daarin niet alleen: Eufor heeft zich in eerste instantie inderdaad geconcentreerd op Kinshasa en omgeving. Dat was ook de duidelijke opdracht van Eufor, want ook toen al was de analyse van de Europese Unie en de internationale gemeenschap dat het risico bestond dat er na de verkiezingen onlusten zouden uitbreken in Kinshasa. Op zich is het niet zo verwonderlijk dat het daar gebeurt. Zoals de heer Van Rompuy zegt vindt politiek in eerste instantie in de hoofdstad plaats en nog meer dan in andere landen is dat in Congo het geval.

Ook werd ingegaan op een van de vaststellingen, namelijk dat beide protagonisten als het erop aankomt tot alles bereid zijn, ook tot geweld, ook al sneuvelen daarbij 23 militairen en vallen er, met de burgers bij, 60 doden. Dat is juist. Wie kijkt naar het recente verleden van Congo, kon zich daar ook eigenlijk wel aan verwachten. Daar staan twee krijgsheren tegenover elkaar, dat is de realiteit. Kijk naar de botsingen die er geweest zijn, naar de gevechten rond Kisangani, kijk naar de rol die Bemba als rebellenleider heeft gespeeld: men komt dan tot de vaststelling dat daar twee mensen tegenover elkaar staan die als het erop aankomt daarin zeer ver durven gaan.

Maar - en dit is de positieve kant van de zaak - het moet ook gezegd worden dat in heel de eerste ronde met name president Kabila zich kalm en rustig heeft gedragen. Ik heb het dan niet over het uitbouwen van politieke allianties waarbij die ongetwijfeld veeleer op een Afrikaanse dan wel een Belgische manier tot stand zijn gekomen. Het gedrag van Kabila in de eerste ronde is binnen de perken van politiek gedrag gebleven.

Het is niet zo evident om dat ook over Bemba te zeggen. Een aantal

Hasquin had het over de mythe van Sisypus. We moeten erkennen dat de rots nog nooit zo groot is geweest.

01.22 **Karel De Gucht**, ministre: Nous avons eu un débat intéressant. À l'exception d'un seul parti politique, presque tout le monde approuve le rôle joué par la Belgique dans les conditions que nous connaissons, tant au Congo qu'au Burundi. Contrairement à ce qu'affirme M. Van den Eynde, nous craignons bel et bien des troubles à Kinshasa. C'est précisément pour cette raison que l'EUFOR a été concentrée dans la capitale et aux alentours. Vu le passé récent, nous savions que les deux protagonistes étaient prêts à user de la violence. Deux chefs de guerre se font face et sont prêts s'il le faut à aller loin dans la violence. Le président Kabila s'est comporté calmement durant le premier tour des élections. Son comportement est resté dans des limites acceptables d'un point de vue politique. Je doute qu'on puisse en dire autant de M. Bemba. Sans vouloir choisir un des deux camps, je dirais que le discours électoral de M. Bemba était un message de haine et d'incitation à la violence, aux accents ethniques et parfois xénophobes. Il a même déclaré que le président Kabila et le président de la commission électorale indépendante devaient être éliminés. Une des raisons de la confrontation entre les deux hommes réside dans le fait que le président Kabila a voulu prouver à sa base qu'il n'a pas peur d'agir même si cela suppose l'élimination

benaderingen van Bemba was zeer etnisch gekleurd en op bepaalde ogenblikken zelfs xenofob gekleurd. Er zat een stuk ophitsing van zijn aanhangers in. Na de verkiezingen zijn er verklaringen van hem op de televisie gekomen waaruit af te leiden viel dat Kabila en Malou Malou, de voorzitter van de verkiezingscommissie, moesten worden uitgeschakeld. In Congo kan dat zeer concrete vormen aannemen. Malou Malou is nochtans iemand waarvoor ik de grootste bewondering heb. De manier waarop die man dat proces tot een goed einde heeft gebracht, verdient zeer grote waardering.

Ik kies geen partij. U hebt gelijk mijnheer Van Rompuy wanneer u zegt dat we dat ook niet moeten doen. Ik stel alleen maar vast dat Bemba toch wel een haatdiscours heeft gehanteerd tijdens de verkiezingen.

Ik probeer gewoon te begrijpen wat zich daar heeft afgespeeld. Ik keur het sowieso af, maar ik wil vooral een idee hebben over wat er in de toekomst nog kan gebeuren. Wat kan er bijvoorbeeld over enkele dagen gebeuren als de uitslagen van de parlementsverkiezingen worden bekendgemaakt. Ook dat wordt weer een moeilijk moment. Wat kan er gebeuren tijdens de campagne? Wat kan er gebeuren na 29 oktober? Ik denk dat een van de redenen van de confrontatie is dat Kabila ten opzichte van zijn eigen achterban heeft willen bewijzen dat hij bijzonder hard durft op te treden, als het erop aankomt, ook al betekent het de fysieke uitschakeling. Het is evident dat dat natuurlijk een gevaarlijke boodschap is.

Ik geloof echter dat, indien de internationale gemeenschap als blok optreedt, de kandidaten onder controle kunnen worden gehouden. De internationale gemeenschap moet echter doortastend optreden en als een man of vrouw spreken.

Op het ogenblik dat de ambassadeurs in de kelders van Bemba zaten en er beschietingen aan de gang waren, hebben zowel de eerste minister als ikzelf contact gehad met zowel Bemba als Kabila. Ook secretaris-generaal Kofi Annan heeft dat gedaan. Dat zal ook tussen nu en 29 oktober op een zeer regelmatige basis moeten gebeuren. Er moet druk worden uitgeoefend, met die mensen worden gepraat en gezegd wat aanvaardbaar is binnen een politiek debat en wat totaal onaanvaardbaar is, wat de grenzen zijn die daarin moeten worden gerespecteerd. Ik ben daar niet defaitistisch in.

Er is een vraag geweest van collega Van der Maelen over de gedragscode. Wij zijn daarvan een grote voorstander. Er ligt inderdaad een gedragscode ter tafel waarin vijf belangrijke elementen vervat zitten die door onze ambassadeur binnen de CIAT met aandrang wordt verdedigd.

Een eerste element betreft het houden van een tweede ronde op de geplande datum. Er mag geen ontkoppeling zijn van de tweede ronde met de provinciale verkiezingen. Dat zou nog meer kosten en enkel maar meer miserie met zich meebrengen.

Een tweede element betreft verregaande bepalingen om een haatdiscours te vermijden. Het moet worden gezegd dat dit in eerste instantie uit de hoek van Bemba komt.

Een derde element betreft verregaande afspraken met betrekking tot

physique de son adversaire.

Les candidats en lice pourront être maintenus sous contrôle si la communauté internationale parle d'une seule voix et d'une voix ferme. Jusqu'au 29 octobre, elle devra faire pression sur eux à intervalle très régulier en leur faisant comprendre quelles limites ils doivent respecter, ce qui est acceptable dans le débat politique et quel code de conduite ils sont tenus d'observer. Nous sommes quant à nous partisans du code de conduite que défend notre ambassadeur au sein du CIAT et qui comporte cinq éléments: second tour à la date fixée et non-découplage des élections provinciales, éviter tout discours de haine, conclure des accords sur la neutralisation et/ou l'éloignement des troupes présidentielles ainsi que des milices de Jean-Pierre Bemba, respect de la loi électorale et du rôle de la commission électorale, et mettre l'accent sur les thèmes électoraux qui sont dans l'intérêt de la population et de son bien-être au lieu d'accentuer l'importance de l'origine ou de l'appartenance ethnique des candidats.

Je peux rassurer Mme Muylle. Grâce à un système pyramidal, nous sommes régulièrement en contact avec l'ensemble des Belges qui habitent au Congo ou y séjournent très régulièrement. Les contacts avec la colonie belge sont aujourd'hui permanents. La pyramide a été régulièrement convoquée par des représentants de l'ambassade et a reçu des consignes de sécurité claires. Il n'y a pas eu de panique et même en cas de coupure des lignes téléphoniques, la communication radio est toujours possible. L'effectif de nos postes diplomatiques est resté suffisant même pendant les vacances. Nous formulons des avis de voyage précis qui font l'objet d'un suivi journalier et nous restons en

het verwijderen en neutraliseren van de presidentiële garde en de Bemba-militie. Er zijn immers confrontaties geweest tussen beiden. Ik kom straks terug op brassage en wat daarvan het effect kan zijn.

Een vierde element betreft het respecteren van de kieswet en van de prominente rol van de CEI, de verkiezingscommissie.

Een vijfde element betreft het vooruitschuiven van electorale thema's die het belang en het welzijn van de bevolking op het oog hebben en die met andere woorden gaan over inhoud en niet over etniciteit, afkomst van kandidaten, enzovoort.

Mevrouw Muylle heeft de vraag gesteld naar de Belgen in Congo. Wat gebeurt daarvoor? Dat wordt, mevrouw Muylle, van dag tot dag opgevolgd. Er is een piramidesysteem waardoor men toch zeer regelmatig contact heeft met alle Belgen die daar wonen. De Belgen die daar zijn, zijn meestal residenten of toch mensen die daar zeer regelmatig komen. Het is een totaal ander probleem dan dat waarmee wij geconfronteerd werden na de tsunami bijvoorbeeld, of recent in Libanon, waar er ook veel toeristen waren. Er zijn niet zoveel toeristen in Congo. Dat betekent dat er een vrij vaste Belgische kolonie is waar men dus ook meer contact mee kan hebben. Dat gebeurt nu dus permanent met alle landgenoten daar. Die piramide is de voorbije weken regelmatig bijeengeroepen en gebriefd door het team van de ambassade, of van het consulaat-generaal in Lubumbashi.

Er zijn duidelijke veiligheidsconsignes gegeven. Er is dus op geen enkel ogenblik paniek geweest. Er is natuurlijk een aantal vragen aan de ambassade gekomen. Die vragen zijn ook beantwoord. Maar van enige paniek is geen sprake geweest. Ik wil trouwens zeggen dat zelfs indien de telefoonlijnen mochten uitvallen er nog altijd een communicatiesysteem via radio bestaat, dat ook opnieuw geactiveerd is om in ieder geval de mensen te kunnen bereiken.

Onze diplomatieke posten zijn ook in de vakantieperiode voldoende bemand gebleven. Zij zijn daar zeer manifest aanwezig geweest. Wat de Belgen betreft die naar Congo wensten te reizen hebben wij een zeer strikt reisadvies gegeven dat dagelijks wordt opgevolgd. Wij staan ook in contact met SNBA in verband met de vluchten op Congo, en ook met de directies van de Belgische scholen in Congo.

Trouwens, wij blijven in Kinshasa ook zeer actief en nauw betrokken bij pogingen om daar de militaire en politieke spanning af te bouwen. Het gesprek van de CIAT-ambassadeurs met Bemba paste daar trouwens in en was afgesproken met president Kabila.

Dat maakt het weinig waarschijnlijk dat de president niet van hun aanwezigheid op de hoogte was. Of dat noodzakelijkerwijze ook het geval was met degenen die concreet het bevel tot aanval hebben gegeven, is nog een andere kwestie. Het is wel opmerkelijk dat dat gebeurd is op het moment dat de ambassadeurs aanwezig waren.

U hebt het over het mandaat van Eufor. Wordt dat verlengd? Dat is vorige week in de Ministerraad nog niet ter sprake gekomen. Toen wij vorige week over Libanon spraken, is ook Congo ter sprake gekomen. Dat punt is echter nog niet behandeld, maar het is inderdaad een vraag die moet worden gesteld. Ik denk niet dat het mandaat van Eufor in november kan eindigen. Wij zullen pas rond 20 november de

contact avec SNBA et les directions des écoles belges au Congo. A Kinshasa, nous demeurons associés aux négociations visant à réduire les tensions. La rencontre entre les ambassadeurs du CIAT et M. Bemba s'inscrivait d'ailleurs dans ce cadre et avait été convenue avec le président Kabila. Celui-ci était donc informé de leur présence. Quant à savoir si celui qui a donné l'ordre de tirer était également au courant, ceci est une autre affaire.

La prolongation du mandat de l'EUFOR n'a pas encore été abordée mais on ne pourra faire l'économie d'un débat sur ce point. Car on attend le résultat du second tour aux alentours du 20 novembre et le mandat de l'EUFOR arrive à échéance fin novembre. Une prolongation de ce mandat est donc indispensable car nous savons que la situation peut se crisper brusquement. Néanmoins, nous n'avons jamais eu l'intention de prévoir un stationnement de longue durée de l'EUFOR au Congo.

Après les élections, des pressions seront exercées afin d'obtenir aussi un démantèlement de la MONUC mais à cet égard, nous devons être extrêmement prudents car le risque d'une recrudescence de la violence est encore trop grand. Le retrait de ces troupes ne pourra donc s'effectuer que graduellement.

La Belgique investira trois millions d'euros supplémentaires au Congo. Kofi Annan, le secrétaire général de l'ONU, s'efforcera de convaincre les Etats-Unis et le Japon de continuer eux aussi à investir de façon à ce que les ressources nécessaires puissent être rassemblées.

La commission de suivi a rédigé à l'intention du secrétaire général de l'ONU un rapport sur les présumés transports d'uranium. La Tanzanie

uitslag van de tweede ronde kennen. Men kan verwachten dat er dan een gespannen situatie ontstaat.

Het mandaat van Eufor was berekend op een verkiezing van de president in de eerste ronde. Dan was een mandaat tot eind november voldoende. Ik denk dat de duur van het mandaat inderdaad ter sprake zal moeten komen. Er is van in het begin wel duidelijk gezegd dat het geen langdurig mandaat kan zijn. Denken dat dat mandaat voor een jaar zal worden verlengd, is dus wishful thinking. De vraag zal ook moeten worden gesteld naar een verlenging van het mandaat van MONUC. Er zal na de verkiezing een druk zijn om de aanwezigheid van MONUC af te bouwen. Daarmee moet men enorm opletten. Ik denk dat men daarvoor de nodige tijd moet nemen. Men zal dat slechts zeer geleidelijk kunnen en mogen afbouwen, omdat er een serieus risico is voor het opnieuw oplaaien van fysiek geweld.

Hebben wij zicht op de fondsen die door de donoren worden gegeven? Wij hebben 3 miljoen supplementair beloofd. Secretaris-generaal Kofi Annan heeft toegezegd om contact te nemen met de Verenigde Staten van Amerika en Japan om hen ervan te overtuigen met de financiering voort te gaan. Hij zou zich actief inzetten om die financiering rond te krijgen.

U hebt ook gevraagd naar de uraniumtransporten en alles wat daarover verschenen is. Ik ben blij dat u die vraag stelt, want dan kan ik uitleggen hoe dat zit. Er is een verslag van de opvolgingscommissie voor de secretaris-generaal van de VN.

In dat verslag staat dat door Tanzania gegevens werden bezorgd over vijf uraniumtransporten die langs Dar es Salaam zouden gepasseerd zijn, maar wel over een periode van ongeveer tien jaar, als ik mij niet vergis. Het laatste transport zou dateren van oktober 2005. De realiteit is dat ik begin december 2005 een verslag van de Veiligheid van de Staat heb gekregen, waarin melding werd gemaakt van mogelijke transporten via twee rezeaux: ofwel via Kinshasa, ofwel via Tanzania over land. Ik heb dat toen besproken met de eerste minister en de minister van Justitie.

Wij hebben toen beslist de inlichtingendiensten om een bijkomend verslag te vragen. Zij hebben dat ook gemaakt en einde december, begin januari gezegd dat er geen concrete aanwijzingen waren. De geruchten waren maar afkomstig van een bron en moesten met de nodige omzichtigheid worden behandeld. Desondanks hebben wij informeel contact genomen met het Internationaal Atoomagentschap en het dossier ermee besproken. Zij blijven het voort volgen.

Er zijn nu nieuwe elementen opgedoken en wij hebben twee beslissingen genomen. Ten eerste vragen wij opnieuw een verslag aan zowel de Veiligheid van de Staat als de militaire veiligheid om te weten wat daar nu van aan is. Ten tweede maken wij deze keer officieel melding van onze eerdere bevindingen, of liever inlichtingen, aan het Internationaal Atoomagentschap.

Uit de eerste resultaten van het onderzoek kan alleen maar beslist worden dat er geen enkele concrete aanwijzing is dat er enige op uranium gerichte activiteit zou zijn in de mijn van Shinkolobwe op dit ogenblik.

a transmis à l'ONU des données faisant état de cinq transports d'uranium sur une période de dix ans, le dernier transport datant du mois d'octobre 2005. Fin 2005, j'ai reçu un rapport de la Sûreté de l'État à propos de ces transports présumés. Ceux-ci auraient été effectués au départ de Kinshasa ou de la Tanzanie.

Je me suis alors entretenu du dossier avec le premier ministre et la ministre de la Justice et j'ai demandé un rapport supplémentaire au service de renseignements. En janvier 2006, j'ai reçu ce rapport qui indique qu'une seule source faisait état de transports et que ceux-ci ne pouvaient être confirmés. Nous avons pris contact avec l'Agence internationale de l'énergie atomique (AIEA), qui continuera à suivre le dossier.

Au vu des nouveaux éléments qui sont aujourd'hui apparus, nous avons décidé de demander un nouveau rapport à la Sûreté de l'État et aux services de sécurité militaire. Nous transmettrons une nouvelle fois nos informations antérieures – et cette fois officiellement – à l'AIEA.

Selon les premiers résultats de l'enquête, aucun élément concret n'indique l'existence d'une activité impliquant de l'uranium dans la mine de Shinkolobwe.

Nous attendons de nouvelles informations et continuerons à suivre ce dossier de près.

Si nous ne disposons pas d'éléments concrets permettant d'affirmer que des transports concernant directement de l'uranium ont eu lieu, nous devons rester très attentifs. Des quantités importantes d'hétérogénite, pouvant contenir de petites quantités d'uranium, sont toujours extraites du sous-sol congolais. Si cette activité ne peut être considérée comme une activité

We wachten echter verdere bevindingen af. Ook die resultaten zullen worden bezorgd aan het Internationaal Atoomagentschap. Het is in ieder geval een dossier dat van zeer dichtbij moet worden gevolgd.

Het is niet de eerste keer dat daarover wordt gesproken. Wij beschikken over geen nieuwe of tastbare elementen die wijzen op de betrokkenheid van welbepaalde personen of op fysisch traceerbare transporten die rechtstreeks op uranium gericht zijn. We moeten daarmee met de nodige omzichtigheid omgaan maar zeer aandachtig blijven.

Men mag niet vergeten dat niet alleen in Shinkolobwe maar ook in de hele omgeving heel wat heterogeniet wordt gedolven door creuseurs. In heterogeniet - het woord zegt het zelf - zit van alles. Daarin kunnen dus ook heel lage hoeveelheden uranium zitten. Of dat dan om op uranium gerichte ontginning gaat, is nog wat anders.

We moeten echter oog hebben voor kleine hoeveelheden, omdat met name Iran geïnteresseerd is in kleine hoeveelheden voor onderzoek. Uranium wordt gedolven in Iran zelf. Iran heeft uraniummijnen, die echter onder internationale controle staan. Het kan voor een land als Iran interessant zijn om zelfs kleine hoeveelheden op een andere manier ter beschikking te krijgen om ze voor onderzoek aan te wenden. Wij volgen het dossier met de grootste aandacht en hebben onmiddellijk, nadat nieuwe gegevens naar voren zijn gekomen, opdracht gegeven dat uit te spitten.

Madame Wiaux, vous avez parlé de l'importance du brassage. Le mélange des différentes milices doit être effectif non seulement dans l'armée, mais aussi dans la garde présidentielle. On a d'ailleurs vu lors des confrontations que l'armée congolaise est restée à l'écart et a même voulu intervenir pour les arrêter. La garde présidentielle par contre était ostensiblement commandée par le président Kabila. Or, cette garde présidentielle n'est pas mélangée. Les milices de Bemba ne le sont pas non plus. D'ailleurs, le vice-président Bemba refuse de rendre mixtes ses milices.

Cela dit, des progrès ont été faits en termes de brassage. Il y a maintenant douze brigades où les ethnies ont été brassées, pas toutes dans la même mesure que la première, mais c'est quand même un effort considérable. Nous en sommes d'ailleurs presque seuls responsables, avec l'Afrique du Sud et l'Angola. Il reste cependant des milices qui ne sont pas mélangées. Il s'agit des milices de M. Bemba et de milices situées dans l'Est du pays, où il y a également un refus qui s'explique par d'autres raisons, par exemple le fait que les gens ne veulent pas être déplacés. On peut le comprendre dans la situation actuelle. Il y a des problèmes de paiement, de logement, de nourriture, etc. Ce n'est pas évident d'être déplacé de l'est à l'ouest du Congo, qui sont séparés par trois mille kilomètres.

Ces problèmes de brassage dans certaines milices et dans la garde présidentielle doivent être résolus après les élections. Cependant, il faut constater qu'on ne le fait pas en ce moment parce qu'on a peur que des éléments d'autres milices soient intégrés dans la garde présidentielle, ce qui impliquerait un contact presque physique avec le président. Il faut essayer de comprendre ce qui se passe. Cela ne veut pas dire que l'on soit d'accord.

d'extraction d'uranium en tant que telle, l'Iran souhaite aussi acquérir des quantités limitées d'uranium pour la recherche, les mines iraniennes étant soumises au contrôle international.

De vraag van mevrouw Wiaux stelt het probleem van de vermenging van de milities en de presidentiële wacht aan de orde. Het leger waarin de *brassage* van 12 brigades reeds min of meer volledig is uitgevoerd, heeft zich trouwens afzijdig gehouden. Omgekeerd weigeren de milities van vice-president Bemba en uit Oost-Congo zich met andere troepen te vermengen, met name om te voorkomen dat hun leden duizenden kilometers ver zouden verplaatst worden. Dat geldt ook voor de presidentiële wacht waar de vermenging na de verkiezingen zal gebeuren. Het is begrijpelijk – maar daarom niet noodzakelijk aanvaardbaar – dat er een zekere angst bestaat om leden van andere milities er nu al in op te nemen.

Mevrouw Dierickx vraagt hoe wij de situatie op 29 oktober onder controle zullen houden. Dat zal moeten gebeuren met de Monuc, onder Eufor en onder sterke internationale druk.

De situatie na 29 oktober zal natuurlijk wel iets verschillend zijn, in die zin dat – zo neem ik aan – er een duidelijke winnaar naar voren zal komen. Een verschil van slechts enkele procenten zou het slechtste scenario zijn dat we kunnen meemaken. Als in de tweede ronde beide kandidaten in een soort van sprintnummer zitten, dan weet ik eerlijk gezegd ook niet wat er moet gebeuren. Als er een ernstig serieus verschil is, dan is er een winnaar die daaruit een legitimiteit puurt. Dat betekent dat de duidelijke verliezer daarmee op een dwingende manier geconfronteerd zal worden. Ik meen dat de waakzaamheid van internationale troepen zeker noodzakelijk zal zijn. Eufor en Monuc moeten in de hoogste staat van paraatheid zijn, onmiddellijk na de verkiezingen van 29 oktober.

Verschillende collega's hebben gevraagd of er na de verkiezing al dan niet een inclusief regime moet komen. Ik heb al eens gezegd dat ik denk dat het zou moeten. Het zal inderdaad belangrijk zijn dat er na de verkiezingen, hoewel er winnaars en verliezers zullen zijn, geen uitsluiting gebeurt van bepaalde groepen. Ik leg de nadruk op die bepaalde groepen.

Mijnheer Van Rompuy, ik kan mij eerlijk gezegd moeilijk voorstellen dat er na de verkiezingen nog samenwerking mogelijk is tussen Kabila en Bemba. Ik zie dat eerlijk gezegd niet zitten. Het inclusieve kan evenwel toegespitst worden op welbepaalde figuren of groepen. Gelet op het gegeven van de mogelijke verdeeldheid tussen oost en west of tussen centrum en periferie, zullen er daarvoor dus ernstige inspanningen moeten gebeuren, zoniet zal het risico van het oplaaien van geweld bijzonder groot zijn.

Mijnheer Van der Maelen zegt dat het proces moet worden begeleid. Ik denk dat ik het daarover al bij herhaling heb gehad. Een element dat u aanbrengt, is wel degelijk interessant, te weten dat we China nog achter de hand hebben. Dit is een gevaarlijk element in Congo en heel Afrika overigens. We moeten immers vaststellen dat China zich in Afrika niet als een verantwoordelijk lid van de internationale gemeenschap gedraagt. Het is nochtans een lid dat toch enige verantwoordelijkheid op zich zou moeten nemen want het is een van de permanente leden van de Veiligheidsraad. Ik heb er alle begrip voor dat China waar ook ter wereld probeert zijn erts en energie te vinden voor zijn economische ontwikkeling. Als China echter deel wil uitmaken van de internationale gemeenschap, wat toch steeds meer de ambitie is van China in de Veiligheidsraad waar ze steeds actiever worden, dan moet men natuurlijk ook een stuk verantwoordelijkheid dragen. Op dat vlak moet toch worden opgemerkt dat China, niet alleen in Congo maar ook in grote stukken van Afrika – onder andere in Soedan –, geen oog heeft voor mensenrechten, evenwicht, ontwikkeling van regimes, opbouw van landen of wat dan ook. China doet op een rauwe manier aan erts- en energiewinning. Dat is een belangrijk destabiliserend element in Afrika op dit ogenblik, waaraan we aandacht moeten besteden.

Ik heb reeds verwezen naar de gedragscode. U zegt dat hieraan de geldkraan moet worden gekoppeld. Ik vind al lang dat hulp aan Congo

Le 29 octobre et après, nous devons garder le contrôle de la situation en collaboration avec les troupes de la MONUC et de l'EUFOR et en exerçant une forte pression internationale. Le risque de violence sera grand, surtout en cas de victoire de justesse. Si un vainqueur se dégage clairement après le deuxième tour, la situation sera différente. Les résultats permettront alors au vainqueur d'asseoir sa légitimité, que le perdant devra respecter. Les troupes internationales devront en tout cas être en état d'alerte extrême après les élections du 29 octobre.

Je pense qu'un régime inclusif doit être instauré après les élections. Il faut éviter d'exclure certains groupes. Je ne crois toutefois pas qu'une collaboration sera encore possible entre M. Kabila et M. Bemba après les élections. Des efforts sérieux devront être fournis pour éviter les divisions au Congo, sans quoi la situation risque très fort de dégénérer.

La Chine est un facteur dangereux au Congo et dans l'ensemble de l'Afrique. La Chine ne s'y comporte pas comme un membre responsable de la communauté internationale alors qu'elle est un membre permanent du Conseil de sécurité. Je comprends que ce pays ait besoin de minerais et d'énergie pour assurer son développement économique, mais si la Chine veut faire partie de la communauté internationale, elle doit prendre ses responsabilités en Afrique. Sans prendre beaucoup de précautions, la Chine y extrait du minerai et des ressources énergétiques, au plus grand mépris des droits de l'homme, des différents équilibres ainsi que du développement politique et économique. Il s'agit pour l'heure d'un élément destabilisant.

J'estime depuis longtemps que

conditioneel moet zijn. Ik bedoel daarmee niet belerend. Ik ben zeker niet degene die ervoor pleit dat er minder hulp naar Congo zou gaan. Voor mijn part mag er meer hulp naar Congo gaan maar ik vind wel dat er condities moeten worden ingebouwd. België kan dat niet alleen. De internationale gemeenschap zou dat eigenlijk moeten doen. De Wereldbank heeft zijn hulp terug stopgezet omdat er een belangrijk bedrag is verdwenen. Als het echter een tijdje een beetje rustiger is en er een klein beetje minder nieuws is over grote fraudezaken dan lost men altijd de controle op Congo. Men mag dat niet doen.

De internationale gemeenschap moet toezien op het gebruik van het geld in Congo. Zij moet toezien op de fraudecircuits, die voldoende bekend zijn. Men weet voldoende welke circuits daarbij betrokken zijn. Want men helpt daarmee Congo en men helpt daarmee de Congolese mensen! Wanneer wij in Congo zijn, mijnheer Van den Eynde, zijn wij daar niet om grootheidswaanzinpolitiek te voeren. Nee, dan zijn wij daar om dat daar inderdaad in de voorbije 10 jaar 4 miljoen mensen gestorven zijn en omdat er ook nu nog altijd dagelijks een kleine 1.000 mensen sterven, onrechtstreeks of rechtstreeks ten gevolge van het conflict, dat ondertussen een stuk is afgekoeld maar dat nog altijd bestaat en dat zijn effect heeft op het verdwijnen van elke soort infrastructuur en elke soort gezondheidszorg, om maar een paar voorbeelden te geven. Dat is de reden waarom wij daar zijn, eerlijk gezegd dus niet uit francophonie of wat dan ook, maar uit menselijkheid.

Inzake de checks en balances verwijst u naar de samenwerking van ons Parlement met het Congolese Parlement. Het is natuurlijk aan het Parlement om die te organiseren, niet aan de regering. Ik heb de voorzitter van het Parlement, Herman De Croo, een paar weken geleden horen spreken over een parlementair Sun City. Ik vind het belangrijk dat vanuit een volwassen parlement als het Belgische er ondersteuning zou komen voor het parlement in Congo.

Weet u, een democratie kan desnoods enige tijd zonder een regering, maar een democratie zonder parlement bestaat niet. Dat werkt niet. Dat kan niet. Dat is een interne tegenstrijdigheid. Ik meen dat wij er alles aan moeten doen om dat parlement te steunen, ook inzake wat de limieten van parlementaire activiteiten moeten en kunnen zijn in een dergelijke situatie. Men kan daar niet op dezelfde evasieve manier aan politiek doen als dat in België perfect mogelijk is en mogelijk moet zijn. Dat is evident. Dat parlement zal ook een stuk "self esteem" moeten hebben. Het moet zich kunnen concentreren op een aantal essentiële taken en daarin ook consequent zijn. Ik meen eerlijk gezegd dat dat parlement dat kan. Ik heb daar niet alleen hoop op maar toch ook vertrouwen in. Kijk zelfs maar naar het overgangsparlement en hoe het rapport-Lutundula bijvoorbeeld tot stand is kunnen komen in dat overgangsparlement. Dat is een prestatie!

Het rapport-Lutundula gaat over het gebruik en misbruik van de natuurlijke rijkdommen van Congo. Dat een dergelijk rapport met een dergelijke diepgang in een dergelijke situatie tot stand kon komen, is opmerkelijk. Dat wijst op de sterkte die van een parlement kan uitgaan.

Ik heb er reeds op gewezen dat financieel toezicht volgens mij absoluut noodzakelijk is.

l'aide au Congo doit être assortie de conditions, sans pour autant retomber dans un ton doctoral ni vouloir s'immiscer sans cesse dans la gestion de l'État. La communauté internationale devrait imposer des conditions pour un code de bonne conduite. La Banque mondiale a mis fin à ses aides à la suite d'une affaire de fraude. Cependant, lorsque plus aucun dossier de fraude ne vient défrayer la chronique pendant un certain temps, les contrôles sont abandonnés. Cette attitude n'est pas judicieuse. La communauté internationale doit contrôler les circuits de fraude car c'est cela qui aidera la population congolaise.

Quatre millions de personnes ont trouvé la mort au Congo au cours des dix dernières années, et les conflits continuent de tuer. Les infrastructures et le système des soins de santé ont été gravement mis à mal. Nous voulons assurer une présence au Congo dans un souci d'humanité et non parce que nous avons la folie des grandeurs ou pour des considérations liées à la francophonie.

C'est le parlement et non le gouvernement qui doit organiser la coopération entre les parlements belge et congolais. Il est important que le parlement congolais soit soutenu par son homologue belge. Une démocratie sans parlement n'est pas digne de ce nom. Or, les responsables congolais ne pourront faire de la politique de façon évasive, comme c'est souvent le cas en Belgique. Le parlement congolais devra se concentrer sur quelques thèmes essentiels. Je suis convaincu qu'il est à la hauteur de cette tâche. Même le parlement de transition a accompli un travail remarquable.

Le contrôle financier est tout à fait indispensable, comme je l'ai déjà souligné.

Monsieur Boukourna, vous avez mis l'accent sur le risque de non-acceptation des résultats au second tour et sur le fait que les derniers incidents en date en présagent peut-être d'autres. C'est vrai. La démocratie, ce ne sont pas seulement des élections, mais aussi l'acceptation des résultats. C'est ce que j'ai dit dans mon introduction.

Le prochain défi, c'est l'organisation du second tour électoral; il faudra garantir le bon fonctionnement de la démocratie pendant cette période et enregistrer des progrès. Le prochain test aura lieu évidemment après le second tour des élections. Il faut être confiant, car il n'y a pas d'alternative. Nous devons faire tout notre possible, avec le concours de la communauté internationale, pour garder la situation sous contrôle mais cela ne sera pas facile.

De heer Van Rompuy zegt dat we ons eigenlijk altijd al vergist hebben in de leiders. De realiteit is dat men zich eigenlijk altijd vergist in de leiders. Het enige echte antwoord daarop is een democratie die dat onder controle houdt. Als waar dan ook ter wereld iemand een absolute macht krijgt, dan heeft men zich in die leider vergist, want dan blijkt dat toch altijd wel iemand te zijn die ook enige autoritaire neigingen heeft. De enige manier om dat onder controle te houden, is dat er een parlement is die de checks and balances installeert. Ik ga mij niet uitspreken over de heer Kabila of de heer Bemba, maar er is geen enkele reden om te denken dat zij aan die algemene bemerking zouden ontsnappen.

Ik vind ook belangrijk wat u gezegd hebt over democratie als einde aan het geweld, als enige alternatief voor het geweld. Degenen die nu een beetje smalend doen over de organisatie van verkiezingen, moeten toch eens kijken wat in alle relativiteit de voorbije jaren in Congo is gebeurd. We komen van een open conflict, waarbij er dagelijks regelrechte slachtpartijen waren, waarbij tienduizenden tot honderdduizenden vrouwen verkracht werden in de meest mensonterende omstandigheden, waarbij er opnieuw kannibalisme was, waar een complete ondervoeding was en milities voor zich gebieden hadden afgebakend waar zij een absolute macht hadden en een echt schrikbewind voerden. Nu hebben we toch een situatie van relatieve stabiliteit, waarbij het grootste aantal slachtoffers onrechtstreekse slachtoffers van het conflict zijn, namelijk wegens het totale ontbreken van gezondheidszorg en infrastructuur, het ontbreken van een staat. Het aantal slachtoffers van rechtstreekse militaire confrontaties is toch wel dramatisch en drastisch gedaald.

Als dat zo is, is dat inderdaad ten gevolge van het proces van Sun City. Men kan een negatieve evaluatie maken van wat er bestuursmatig is gebeurd in de periode van 1+4, maar ongetwijfeld heeft de stabiliteit te maken met het feit dat die vijf heren zich op de een of andere manier hebben moeten verstaan rond de tafel en dat de internationale gemeenschap er alles aan heeft gedaan dat er een gesprek tussen hen mogelijk bleef. Dus mag men niet negatief doen over die periode. Men moet echter wel durven te erkennen dat in die periode er weinig is gebeurd aan de opbouw van Congo en dat dat alleen maar dringender wordt.

U hebt het ook over het verwachtingspatroon na de verkiezingen. Dat is ook een zeer gevaarlijke situatie. De mensen denken inderdaad dat

Mijnheer Boukourna, u wijst terecht op het risico dat het resultaat van de tweede ronde niet zal worden aanvaard. Onze volgende uitdaging zal er precies in bestaan een tweede verkiezingsronde te organiseren. Nu moeten we de democratie zo goed en zo kwaad als het gaat doen functioneren en vooruitgang trachten te boeken. De eerste test volgt na de tweede ronde. We moeten vertrouwen hebben. Er is immers geen andere keuze.

M. Van Rompuy affirme que nous nous sommes chaque fois mépris sur les dirigeants. La seule réponse réside dans une démocratie qui puisse garder la situation sous contrôle. Il est important de souligner que la démocratie constitue la seule alternative à la violence.

Ces dernières années, le Congo a été en proie à un conflit ouvert, rimant avec tueries quotidiennes, viols, cannibalisme et malnutrition. Les milices y avaient balisé des territoires au sein desquels elles faisaient régner la terreur. On a aujourd'hui évolué vers une situation de relative stabilité, où ce sont principalement le manque de soins de santé et d'infrastructures et l'absence d'un État qui font encore des victimes. Il s'agit d'une conséquence du processus de Sun City. On ne peut faire preuve de négativisme vis-à-vis de cette période mais peu de choses ont été faites pour la construction du Congo.

On pense que tout va s'améliorer après les élections, quod non. C'est à ce moment-là qu'il faudra se mettre au travail et cela prendra du temps. La Belgique soutiendra les communautés locales.

J'ignore ce qu'il faut entendre par le «mal africain». D'aucuns ont déjà affirmé que l'Afrique noire vit dans une autre époque. Cela peut encore durer plusieurs

het na die verkiezingen zal verbeteren, quod non. Dan begint het werk, dat ongetwijfeld veel tijd zal vragen. België zal wel onmiddellijk na de verkiezingen een quick impact opzetten, vooral gericht op lokale structuren en lokale behoeften, met andere woorden niet om een regime te ondersteunen, welk het regime ook is dat daaruit voortkomt, maar om de lokale gemeenschappen te ondersteunen.

Wat is nu le mal africain? Ik weet het niet. Ik moet zeggen dat, hoe langer ik mij daarmee bezighoud, hoe minder ik daarvan begrijp. De beste omschrijving die ik al heb gezien, is dat zwart Afrika in een andere tijdszone leeft. Dat zegt iets over het geduld dat we moeten hebben. Het zal inderdaad nog generaties duren. Het zegt ook iets over de plicht die we hebben om te proberen dat continent, waarvan Congo en Burundi belangrijke elementen zijn, uit die tijdszone te sleuren en op de diapason van de moderne wereld te brengen.

Ik denk dat bijvoorbeeld ook de moderniteit een zeer belangrijk element is in Afrika, naast de democratie, om daar vooruitgang te kunnen boeken. Dat zal nog heel lange tijd veel inzet, geld, frustraties, mislukkingen veronderstellen, maar het kan volgens mij niets afdoen aan de noodzaak om die limite décisif te blijven ondersteunen.

Monsieur le président, je suis assez d'accord avec ce que vous venez de dire. Mais lorsqu'il s'agit de comparer les élections au Congo et en Floride, il y a quand même une différence. En Floride, indépendamment des problèmes pratiques survenus au moment où la Cour suprême s'est prononcée, tout le monde a respecté le résultat. Ce respect pour les urnes et l'État de droit est très important. Je suis convaincu que vous êtes également tout à fait conscient de cette analyse.

Vous avez conclu au surdimensionnement de la Belgique sur la scène internationale. Je précise que nous voulons jouer un rôle responsable. Nous le jouons sur le plan de l'Union européenne et de la politique commune de défense et de sécurité. C'est ce qui explique notre engagement au Liban. Nous assumons en ce moment la présidence de l'OSCE. Ce n'est pas facile du tout, ni évident. Nous avons notre rôle au Congo. Cela n'est pas évident non plus.

A partir du 1er janvier, normalement, nous siégerons également au Conseil de sécurité. C'est beaucoup pour un petit pays. Mais, et c'est ainsi que je voudrais conclure, si nous voulons en tant que petit pays jouer un rôle sur la scène internationale, nous devons être forcément surdimensionnés. Si nous agissions seulement à notre dimension, alors notre politique étrangère serait peu ambitieuse.

Le **président**: Monsieur le ministre, je vous remercie. Je partage tout à fait ce que vous venez de dire. J'étais très positif quand je parlais de surdimensionnement, rassurez-vous.

Monsieur Van den Eynde, vous avez la parole.

01.23 Karel De Gucht, ministre: À cette heure-ci, à votre âge, vous insistez?

générations. Cette thèse nous fait également prendre conscience de notre devoir de faire accéder l'Afrique noire au monde moderne.

Mijnheer de voorzitter, ik deel uw mening, ook al ben ik van oordeel dat de toestand in Congo niet echt kan vergeleken worden met die in Florida waar iedereen zich aan de verkiezingsuitslag houdt en de rechtsstaat respecteert.

De verantwoordelijkheid die België via de Europese Unie op het internationaal toneel op zich heeft genomen, is een verklaring voor de rol die we in Libanon willen spelen. We oefenen momenteel het moeilijke voorzitterschap van de OVSE uit, we vervullen een zware rol in Congo en tot slot zullen we vanaf januari in de Veiligheidsraad zitting hebben. Dat is inderdaad veel voor een klein land, maar we zijn wel tot een dergelijke 'oververtegenwoordiging' gehouden, indien we op internationaal niveau een rol willen spelen.

De **voorzitter**: Ik heb de term 'oververtegenwoordiging' helemaal niet pejoratief gebruikt.

01.24 Francis Van den Eynde (Vlaams Belang): Le mythe de Sisyphe zal mij helpen om daarop in te gaan.

Ik merk voorafgaandelijk twee zaken op. Ik dank de heer Hasquin voor het begin van zijn uiteenzetting, want die heeft perfect geïllustreerd hoe juist mijn stelling was in verband met de inkleuring van de internationale politiek in dit land onder de paarse regering. Dat is Franstalig, dat is heel duidelijk.

Over le mythe de Sisyphe gesproken, mijnheer de voorzitter en mijnheer de minister, ik wil u er toch aan herinneren dat in het boek waarin Camus vertelt over de man die door de goden is veroordeeld tot de absurde straf om steeds maar een rots naar boven op de berg te brengen, terwijl hij op voorhand weet dat de goden erin hebben voorzien dat die rots terugkeert, hij eindigt met een zin die ik heel mijn leven zal onthouden: "Il faut imaginer Sisyphe heureux". Ik laat dat geluk in dit geval aan jullie, want wat betreft de filosofie kan belangstelling voor absurditeiten zeer interessant zijn, maar voor buitenlandse politiek is dat toch wat anders. Ik zou voor buitenlandse politiek niet op le mythe de Sisyphe willen steunen. Immers, mijnheer de minister, Sisyphe slaagt nooit; hij blijft maar duwen tegen die rots.

U vertelt ons dat u ondanks alles blijft hopen. Daar komt het in feite op neer. U hebt een vrij realistische schets van de situatie gegeven, maar u denkt dat er niets anders is en dat wij die politiek voort moeten zetten. Die hoop op zichzelf zal ik u nooit verwijten, want die is noodzakelijk. Stel u voor dat die er niet zou zijn! Laten we echter realistisch zijn. Dit is wat ik verwijt aan die overwaardering van onze buitenlandse politiek door de regering: wij zijn niet bij machte, zoals we bewijzen sinds 30 juni 1960, om iets op politiek vlak te veranderen in Congo.

Ik heb helemaal niets tegen humanitaire steun aan dat land, als die ernstig is. Ik weet wel dat er geen humanitaire steun mogelijk is zonder politieke veranderingen, tenminste geen efficiënte steun. Ik twijfel echter eraan of wij de politieke macht, kennis of stielvaardigheid hebben om op dat vlak iets te presteren. Dat is de reden van mijn kritisch standpunt ten overstaan van onze huidige politiek in Centraal-Afrika.

Mijnheer de voorzitter, ik zal een motie indienen waarin ik uiting geef aan dat standpunt, ook al weet ik dat ik de minister en de heer Boukourna niet overtuigd heb.

01.25 Minister Karel De Gucht: Mijnheer Van den Eynde, ik ben iemand die altijd blijft hopen. Ik hoop bijvoorbeeld ook dat het lezen van zoveel boeken u er vroeg of laat toe zal brengen dat u er niet alleen uit kunt citeren maar er ook de lessen uit trekt.

01.26 Francis Van den Eynde (Vlaams Belang): Mijnheer de voorzitter, ik zou aan de minister het antwoord van Willem van Oranje in herinnering willen brengen: het is niet nodig te hopen om te slagen, noch te overwinnen om te volharden. Dat is mijn antwoord daarop.

Le **président:** J'espère que nous avons un ministre des Affaires étrangères heureux. Je vous remercie ainsi que les collègues pour cet excellent débat de haute tenue.

01.24 Francis Van den Eynde (Vlaams Belang): M. Hasquin a parfaitement illustré la justesse de mon point de vue concernant la manière de mener la politique internationale sous la coalition violette.

Le ministre continue d'espérer malgré tout. On ne peut lui reprocher de nourrir encore de l'espoir mais il faut être réaliste. Depuis l'indépendance du Congo, nous fournissons la preuve que nous sommes incapables de changer quoi que ce soit à la situation politique au Congo. Je n'ai rien contre l'aide humanitaire mais sur le plan politique, nous sommes impuissants. C'est la raison pour laquelle je suis critique vis-à-vis de notre politique en Afrique centrale.

Je dépose une motion où j'exprime ce point de vue.

Moties

Motions

Tot besluit van deze bespreking werden volgende moties ingediend.
En conclusion de cette discussion les motions suivantes ont été déposées.

Een eerste motie van aanbeveling werd ingediend door mevrouw Nathalie Muylle en door de heer Herman Van Rompuy en luidt als volgt:

"De Kamer,
gehoord de interpellaties van de heer Francis Van den Eynde en van mevrouw Nathalie Muylle
en het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken,
beveelt de regering aan

- in de komende cruciale maanden samen met de internationale gemeenschap de nodige diplomatieke druk aan te houden met het oog op een vreedzaam verloop van de verkiezingscampagne;
- in alle omstandigheden de nodige neutraliteit aan de dag te leggen om elke polarisatie te voorkomen;
- het Parlement systematisch op de hoogte te houden van de politieke toestand."

Une première motion de recommandation a été déposée par Mme Nathalie Muylle et par M. Herman Van Rompuy et est libellée comme suit:

"La Chambre,
ayant entendu les interpellations de M. Francis Van den Eynde et de Mme Nathalie Muylle
et la réponse du ministre des Affaires étrangères,
recommande au gouvernement

- de maintenir avec la communauté internationale la pression diplomatique nécessaire, au cours des prochains mois cruciaux, en vue du déroulement pacifique de la campagne électorale;
- de faire preuve de la neutralité requise en toutes circonstances pour éviter toute polarisation;
- d'informer systématiquement le Parlement de la situation politique."

Een tweede motie van aanbeveling werd ingediend door de heer Francis Van den Eynde en luidt als volgt:

"De Kamer,
gehoord de interpellaties van de heer Francis Van den Eynde en van mevrouw Nathalie Muylle
en het antwoord van de minister van Buitenlandse Zaken,
verzoekt de regering
haar politieke bemoeienissen in Congo af te bouwen."

Une deuxième motion de recommandation a été déposée par M. Francis Van den Eynde et est libellée comme suit:

"La Chambre,
ayant entendu les interpellations de M. Francis Van den Eynde et de Mme Nathalie Muylle
et la réponse du ministre des Affaires étrangères,
demande au gouvernement
de mettre progressivement un terme à son ingérence politique au Congo."

Een eenvoudige motie werd ingediend door mevrouw Hilde Dierickx en door de heren Mohammed Boukourna, Hervé Hasquin en Dirk Van der Maelen.

Une motion pure et simple a été déposée par Mme Hilde Dierickx et par MM. Mohammed Boukourna, Hervé Hasquin et Dirk Van der Maelen.

Over de moties zal later worden gestemd. De bespreking is gesloten.
Le vote sur les motions aura lieu ultérieurement. La discussion est close.

*La réunion publique de commission est levée à 12.30 heures.
De openbare commissievergadering wordt gesloten om 12.30 uur.*